

Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Ετήσια Έκθεση 2018

Δίκτυο
Καταγραφής
Περιστατικών
Ρατσιστικής Βίας

Περιεχόμενα

Πρόλογος	5
I. Λειτουργία του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας	8
A. Θεσμικές επισημάνσεις	8
B. Μεθοδολογία	9
II. Γενικά χαρακτηριστικά καταγεγραμμένων επιθέσεων	10
III. Ανάλυση των καταγραφών	14
A. Επιθέσεις κατά προσφύγων και μεταναστών/-ριών	14
1. Ποσοτικά στοιχεία	14
2. Οργανωμένες ή ημι-άτυπες ομάδες σε αποστολή κατά προσφύγων και μεταναστών/-ριών	14
3. Περιστατικά κατά μονογονεϊκών οικογενειών και ασυνόδευτων ανηλίκων εντός του αστικού ιστού	15
4. Η ταύτιση της μετανάστευσης με την έκπτωση από δικαιώματα	16
B. Επιθέσεις κατά Ελλήνων λόγω εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής ή/και χρώματος	16
Γ. Επιθέσεις κατά ατόμων και φορέων ΛΟΑΤΚΙ	18
1. Επιθέσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού	18
2. Επιθέσεις λόγω ταυτότητας φύλου	19
Δ. Καταγραφές αντισημιτικών επιθέσεων	20
E. Επιθέσεις με την εμπλοκή ένστολων και δημόσιων λειτουργών	21
1. Αστυνομική βία	21
2. Επιθέσεις από δημόσιους υπαλλήλους	22
IV. Καταγγελίες και αντίδραση των αρχών	23
A. Ανάλυση στοιχείων του Δικτύου	23
B. Αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την Πολιτεία	24
1. Καταγραφή και αντιμετώπιση από την Αστυνομία	25
2. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	27
α) Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΡΣΜ)	27
β) Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού	28
γ) Συμφωνία συνεργασίας για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων στην Ελλάδα	29

V. Συστάσεις προς την Πολιτεία	30
Προς το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη	30
A. Διαχείριση του ρατσιστικού εγκλήματος	30
B. Αντιμετώπιση της αστυνομικής βίας με ρατσιστικό κίνητρο	31
Προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τις Εισαγγελικές και Δικαστικές αρχές	31
Προς το Υπουργείο Υγείας και τους Ιατρικούς Συλλόγους	32
Προς το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής	32
Προς το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων	33
Προς το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων	33
Προς το Υπουργείο Επικρατείας - Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας	34

Πρόλογος

Κατά το 2018, το Δίκτυο κατέγραψε αύξηση των περιστατικών ρατσιστικής βίας, ιδίως κατά προσφύγων και μεταναστών-ριών. Η αύξηση αυτή συνδέεται με την πολιτική πόλωση σε οικουμενικό επίπεδο ως προς το ζήτημα της υποδοχής προσφύγων και μεταναστών-ριών, σε συνδυασμό με εθνικούς και τοπικούς παράγοντες διαμόρφωσης της κατάστασης στην Ελλάδα. Η ενίσχυση της παρουσίας των ακροδεξιών κομμάτων στην Ευρώπη ενθαρρύνει τις βίαιες ξενοφοβικές ομάδες οι οποίες διεκδικούν όλο και μεγαλύτερο μέρος της δημόσιας σφαίρας. Όσο περισσότερο χώρο καταλαμβάνουν η ακροδεξιά ατζέντα και ο άκριτος ευρωσκεπτικισμός ενόψει των Ευρωεκλογών, οι ακροδεξιές, νεοναζιστικές και ακραίες εθνικιστικές ομάδες ενδυναμώνονται σε όλη την Ευρώπη, συμμαχούν μεταξύ τους, αλλά και συναγωνίζονται στην τέλεση ρατσιστικών επιθέσεων.

Με άλλα λόγια, η αποδοχή και η κανονικοποίηση των ακραίων ξενοφοβικών θέσεων δεν εκτονώνουν την ένταση μέσω της ένταξης των φορέων τους εντός του πολιτικού συστήματος· αντιθέτως, παράλληλα με την απενεχοποίηση των φοβικών αντιλήψεων έναντι του «άλλου», του διαφορετικού, η βία βρίσκει έρεισμα και προσελκύει περισσότερους υποστηρικτές. Κάποιοι εξ αυτών είναι ακραίοι, οργανωμένοι σε ομάδες και δράστες οι ίδιοι ρατσιστικών επιθέσεων. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι δράστες των επιθέσεων για τις οποίες αναλαμβάνουν την ευθύνη οργανώσεις ή επιθέσεων που τελούνται κατόπιν ακραίων ξενοφοβικών προσκλήσεων μέσω κοινωνικών δικτύων. Κάποιοι άλλοι είναι ευκαιριακοί δράστες, δηλαδή «ξεσπούν», ευκαιρίας δοθείσης, σε βίαιες επιθέσεις κατά των στοχοποιούμενων ομάδων. Έτσι, με αφορμή μια διαφωνία για άσχετο λόγο, λ.χ. ένα επεισόδιο οδικής συμπεριφοράς, κάποιοι εξ αυτών εκδηλώνουν ακραία βία, η οποία εκφράζει τη βαθιά προκατάληψή τους έναντι του θύματος. Στην ίδια ομάδα περιστατικών εντάσσονται ελαφρύτερα περιστατικά τα οποία τελούνται εντός του αστικού ιστού από επαγγελματίες των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΜ) ή γείτονες πρόσφατα αφιχθέντων προσφύγων. Τα περιστατικά αυτά δεν είναι συνήθως ακραία, αλλά εν τέλει είναι απολύτως απαξιωτικά. Τέλος, το προφίλ των δραστών συμπληρώνει η περίπτωση ατόμου που δεν προβαίνει σε βία άμεσα, αλλά στην ουσία την επιδοκιμάζει, την διευκολύνει και ενδεχομένως θα «δοκιμάσει» κάποιες πτυχές της για ίδιον όφελος. Έτσι, υπάλληλος θα εισπράξει (:) το αντίτιμο εισιτηρίου ΚΤΕΛ το οποίο καταβλήθηκε από τα θύματα πριν ειδοποιηθεί η αστυνομία για να τους συλλάβει ως παράτυπα εισερχόμενους στη χώρα.

Η αποστροφή για την «αλλοδαπότητα» και τη διαφορετικότητα καταγράφηκε επιπλέον σε περιστατικά κατά ατόμων που θεωρούνται «ξένοι», αν και Έλληνες πολίτες. Οι άνθρωποι αυτοί στοχοποιούνται λόγω χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής. Οι δράστες αυτών των περιστατικών εκδηλώνουν εθνικιστικά αντανακλαστικά βάσει μιας υπεραπλουστευμένης αντίληψης που έχουν για τους δεσμούς αίματος μεταξύ των πολιτών ενός Κράτους.

Οι ως άνω παρατηρήσεις επιβεβαιώνονται και ως προς τις επιθέσεις κατά ΛΟΑΤΚΙ ατόμων. Το Δίκτυο έχει διαπιστώσει από τις πρώτες καταγραφές ότι τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα γίνονται στόχος μιας ευρείας κατηγορίας δραστών, η οποία περιλαμβάνει οργανωμένες ομάδες, γείτονες, απλούς πολίτες, δημόσιους υπαλλήλους και ένστολους, ακόμα και μέλη της οικογένειάς τους. Γνωρίζοντας, λοιπόν, την ευρύτητα του ζητήματος, το Δίκτυο τονίζει ότι ιδιαίτερης προσοχής χρήζουν οι επιθέσεις κατά ατόμων ΛΟΑΤΚΙ, καθώς ενισχύεται το ζήτημα του χαμηλού αριθμού καταγγελιών που προβληματίζει τους φορείς σε όλη την Ευρώπη.

Την ένταση της κοινωνικής πραγματικότητας μετριάζει η εγρήγορση ορισμένων αρμόδιων αρχών. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και οι εισαγγελικές αρχές έλαβαν κατά

το 2018 σημαντικές πρωτοβουλίες. Αυτές οι πρωτοβουλίες είναι ιδίως μέτρα ευαισθητοποίησης και συντονισμού ως προς τη διαχείριση του ρατσιστικού εγκλήματος από όλες τις εμπλεκόμενες αρχές, η γεωγραφική επέκταση του ορισμού Ειδικών Εισαγγελέων για το ρατσιστικό έγκλημα, η εκπαίδευση Εισαγγελέων στο ρατσιστικό έγκλημα από τον ΟΑΣΕ, ο χαρακτηρισμός των δικογραφιών για το ρατσιστικό έγκλημα στην Εισαγγελία Αθηνών με την ένδειξη «ΡΒ» και η διαχείριση των στοιχείων σχετικά με τις δικογραφίες και τις δικαστικές αποφάσεις, ώστε να είναι ευχερέστερος ο εντοπισμός τους. Το Δίκτυο υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες αυτές και παράλληλα συμβάλλει έμπρακτα στις εργασίες του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας και στην κατάρτιση Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού.

Η προσπάθεια αυτή χρειάζεται περαιτέρω ενίσχυση από όλες τις αρμόδιες αρχές. Μόνο με ξεκάθαρα μηνύματα υπέρ της ανθρώπινης αξιοπρέπειας σε όλη την επικράτεια δύναται η Πολιτεία να καταπολεμήσει την άνοδο των ρατσιστικών τάσεων. Ένστολοι και άλλοι δημόσιοι λειτουργοί βιώνουν μια εύθραυστη ισορροπία μεταξύ αντικρουόμενων καθηκόντων, τα οποία εντείνουν τα στερεότυπα και δύναται να εκδηλωθούν με βία ή ανοχή έναντι του ρατσιστικού εγκλήματος. Οι ένστολοι καλούνται να εφαρμόσουν μεθόδους αποτροπής στα σύνορα της χώρας αμφίβολης συμβατότητας με το δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Από την άλλη πλευρά, οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν εκπαιδεύονται κατάλληλα ώστε να καταπολεμήσουν τα στερεότυπά τους ή να τα αφήνουν εκτός της υπηρεσίας τους. Η πίεση που δέχτηκε η δημόσια διοίκηση λόγω των ελλείψεων στις υπηρεσίες υποδοχής και η ανοχή έναντι περιστατικών διακρίσεων ενισχύουν την αποανθρωποποίηση των στοχοποιούμενων ομάδων.

Σε συνέχεια των εισαγωγικών αυτών παρατηρήσεων, τα ακόλουθα συμπεράσματα βάσει των καταγραφών του Δικτύου περιγράφουν συνοπτικά την ποσοτική και ποιοτική εικόνα για το 2018:

1. Διευρύνεται η βάση των βίαιων ενεργειών κατά προσφύγων και μεταναστών-ριών. Το Δίκτυο κατέγραψε επιθέσεις που παρουσιάζουν στοιχεία οργάνωσης ή τελούνται από οργανωμένες ομάδες. Οι ομάδες αυτές δηλώνουν υπερήφανα ότι εμφορούνται από ακραίες ξενοφοβικές ιδεολογίες, υιοθετούν σχετικό λεξιλόγιο και πρακτικές και θεωρούν ότι βρίσκονται σε αποστολή κατά των μη Ελλήνων. Επιπλέον, το Δίκτυο κατέγραψε επιθετικές ενέργειες κατά αιτούντων άσυλο σε άλλες εκφάνσεις της καθημερινότητας εντός του αστικού ιστού. Διακρίνουμε δύο τάσεις: τα περιστατικά κατά τη μετακίνηση οικογενειών προσφύγων και ασυνόδευτων ανηλίκων με ΜΜΜ και τα περιστατικά με δράστες γείτονες ή ιδιοκτήτες ακινήτων στις οικίες που διαμένουν πρόσφυγες.
2. Το Δίκτυο κατέγραψε εγκληματικές πράξεις εις βάρος ατόμων, τα οποία έχουν την ελληνική ιθαγένεια και δεν στοχοποιούνται ως μετανάστες ή πρόσφυγες, αλλά ως «λιγότερο» Έλληνες-ίδες λόγω της εθνικής ή εθνοτικής προέλευσης ή του χρώματός τους.
3. Οι καταγραφές επιθέσεων κατά ατόμων ΛΟΑΤΚΙ παρουσιάζουν μείωση, γεγονός που ενισχύει τον προβληματισμό σχετικά με το χαμηλό αριθμό καταγγελιών σε όλη την Ευρώπη. Η άποψη άλλωστε που είχε διατυπωθεί από το 2016, σύμφωνα με την οποία η καταγραφή και η καταγγελία συνδέονται με τη διάθεση υπηρεσιών για την υποστήριξη του θύματος, μοιάζει να επιβεβαιώνεται.
4. Σταθερός παραμένει ο αριθμός των αντισημιτικών περιστατικών. Το Δίκτυο έχει επίγνωση των όψεων του αντισημιτισμού στην Ελλάδα, ο οποίος όπως και σε άλλα κράτη, δεν περιορίζεται σε βεβηλώσεις και βανδαλισμούς από ομάδες, αλλά διαπερνά ευρεία τμήματα του πληθυσμού και αποτυπώνεται στον καθημερινό λόγο. Για το λόγο αυτό, το Δίκτυο επαγρυπνά γνωρίζοντας την ανάγκη ανάπτυξης περαιτέρω συμμαχιών με την κοινότητα.

5. Σημαντική αύξηση παρουσιάζουν οι καταγραφές περιστατικών με δράστες ή εμπλεκόμενους ένστολους. Στη συντριπτική πλειοψηφία των περιστατικών αυτών, τα θύματα κατήγγειλαν στο Δίκτυο σωματική βία σε δημόσιο χώρο, αλλά και εντός αστυνομικών τμημάτων της Αθήνας. Τα περιστατικά στα οποία εμπλέκονται δημόσιοι λειτουργοί μαρτυρούν την έλλειψη ανεκτικότητας έναντι της διαφορετικότητας και τη δημιουργία κλίματος παρενόχλησης, ιδίως για τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι στην πράξη η διαδικασία της νομικής αναγνώρισης ταυτότητας φύλου ενέχει κινδύνους ως προς την αντιμετώπιση των τρανς ατόμων, καθώς δεν έχει εμπεδωθεί η ανάγκη προστασίας της ιδιωτικής ζωής και η μη έκθεση σε περαιτέρω στοχοποίηση.

I. Λειτουργία του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Οι κανόνες λειτουργίας του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας παρατίθενται κατωτέρω αναλυτικά προκειμένου να ενισχυθεί η ενημέρωση και η διαφάνεια ως προς τη δράση του, καθώς και η ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού ως προς τα αποτελέσματά του.

A. Θεσμικές επισημάνσεις

Η παρούσα έκθεση αποτελεί την όγδοη κατά σειρά έκθεση του Δικτύου. Η πρωτοβουλία για τη δημιουργία του Δικτύου προωθήθηκε στα μέσα του έτους 2011 από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και το Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (UNHCR) σε συνέχεια δύο σημαντικών διαπιστώσεων: α) της απουσίας επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής της ρατσιστικής βίας και β) της ανάγκης διασύνδεσης των φορέων οι οποίοι κατέγραφαν με δική τους πρωτοβουλία τα περιστατικά ρατσιστικής βίας σε βάρος προσώπων τα οποία προσέρχονταν στις υπηρεσίες τους.

Το Δίκτυο απαρτίζουν φορείς οι οποίοι προσφέρουν ιατρικές, κοινωνικές, νομικές υπηρεσίες ή/και έρχονται σε άμεση επαφή με τα θύματα ρατσιστικής βίας ή θύματα άλλων βίαιων επιθέσεων που υποκινούνται από μίσος ή προκαταλήψεις και τέλος, οργανώσεις που έχουν δημιουργηθεί από τις ίδιες τις ομάδες που συνήθως γίνονται στόχος ρατσιστικής βίας. Προϋπόθεση για τη συμμετοχή στο Δίκτυο αποτελεί ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, τη διαφορετικότητα, την πολυπολιτισμικότητα και την ανεξίτηλη ανθεκτικότητα, καθώς και η δράση για την αντιμετώπιση των διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας. Εκτός από τους συντονιστές, την Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, στο Δίκτυο συμμετέχουν 46 Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και ως παρατηρητές, ο Συνήγορος του Πολίτη και το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων¹. Οι συμμετέχοντες φορείς αναγνωρίζουν και επιδιώκουν ως κοινό στόχο την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας καθώς και όλων των πράξεων που τελούνται από μίσος προκαλούμενο λόγω της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου, των χαρακτηριστικών φύλου και της αναπηρίας.

---

1. Μέλη του Δικτύου κατά το 2018: Αίτημα, Αλληλεγγύη Solidarity Now, Αντιγόνη-Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης, Αντιρατσιστικό Παρατηρητήριο Πανεπιστημίου Αιγαίου, Άρσις-Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, Πατροί του Κόσμου, Διεθνής Αμνηστία, Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών, «Ελληνική Δράση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα»- Πλειάδες, Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών, Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων, Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Δικηγορικού Συλλόγου Ρόδου, Θετική Φωνή, Ιατρική Παρέμβαση, Κάριτας Αθήνας, Κάριτας Ελλάς, Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών «Διοτίμα», Κέντρο Ζωής, Κέντρο Ημέρας «Βαβέλ», Κέντρο Συμπαραστάσεως Παλινοστούτων και Μεταναστών-Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, Κίνηση Υπεράσπισης των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών/-στριών (Πάτρα), Κόσμος χωρίς Πολέμους και Βία, ΛΑΘΡΑ, - Επιτροπή αλληλεγγύης στους πρόσφυγες Χίου, ΜΕΤΑδραση, Οικογένειες Ουράνιο Τόξο, Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών, Ομάδα Νομικών για την Υπεράσπιση των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών (Θεσσαλονίκη), Ομοφυλοφιλική και Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (ΟΛΚΕ), Σύλλογος Ενωμένων Αφγανών, Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργιών Ελλάδας, Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών, Φάρος του Κόσμου, Φόρουμ Μεταναστών Κρήτης, Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο, Act Up Hellas, ASANTE, Colour Youth - Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας, Generation 2.0 RED, HIAS Ελλάδας, HumanRights360, Melissa Network, PRAKSIS.

Για τους σκοπούς του Δικτύου, **περιστατικά ρατσιστικής βίας** θεωρούνται εγκληματικές πράξεις ή βίαιες ενέργειες ή συμπεριφορές εις βάρος ατόμων, τα οποία στοχοποιούνται λόγω εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, χρώματος, θρησκευτικής προέλευσης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας. Καταγράφονται επίσης εγκληματικές πράξεις ή βίαιες ενέργειες ή συμπεριφορές σε βάρος των *υπερρασπιστών* ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή όσων ατόμων προωθούν και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και στοχοποιούνται λόγω αυτής τους της ιδιότητας.

Στο πλαίσιο επιδίωξης του κοινού σκοπού, το Δίκτυο: α) διατυπώνει συστάσεις προς τις Ελληνικές αρχές σύμφωνα με την ελληνική και διεθνή νομοθεσία προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, β) προωθεί την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας, γ) διαβουλεύεται ως προς ειδικά ζητήματα σχετικά με τη ρατσιστική βία, δ) ενισχύει την συνεργασία με άλλους φορείς οι οποίοι επιδιώκουν την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας, ε) οργανώνει και συμμετέχει σε εκπαιδευτικά προγράμματα της κοινωνίας των πολιτών αλλά και αρμόδιων θεσμικών φορέων για ζητήματα σχετικά με την αναγνώριση, την καταγραφή και την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους.

Από τον Οκτώβριο του 2011, χρονικό σημείο έναρξης των καταγραφών, έως σήμερα, η δράση του Δικτύου διαρκώς διευρύνεται. Το Δίκτυο συμμετέχει σε θεσμικές πρωτοβουλίες βελτίωσης της αντιμετώπισης του ρατσιστικού εγκλήματος και επιδιώκει την ευαισθητοποίηση σχετικά με το ρατσιστικό έγκλημα με κάθε πιθανό τρόπο. Για τον σκοπό αυτό, ανταποκρίνεται σε πληθώρα αιτημάτων παροχής στοιχείων από ερευνητές, δημοσιογράφους, φοιτητές. Επιπλέον, το Δίκτυο συμβάλλει στη διάδοση της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και του ρατσιστικού εγκλήματος μέσω της συμμετοχής του σε σεμινάρια, εκπαιδεύσεις και δημόσιες συζητήσεις. Η αναγνώριση του ρόλου του Δικτύου στην καταπολέμηση του ρατσιστικού εγκλήματος αποτυπώνεται στις συχνές προσκλήσεις που δέχεται από διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς και άλλους φορείς προκειμένου να παρουσιάσει τα στοιχεία του, αλλά επιπλέον να αναλύσει τη λειτουργία του και να παρουσιάσει τη μεθοδολογία του.

B. Μεθοδολογία

Το Δίκτυο ακολουθεί εξαρχής αυστηρή μεθοδολογία, η οποία επιβάλλει την καταγραφή ενός περιστατικού αποκλειστικά μέσω της συνέντευξης με τα θύματα. Επομένως, σημαντικός παράγοντας των αριθμών των καταγραφών αποτελεί η προθυμία του θύματος να καταγράψει την εμπειρία του. Όλοι οι φορείς που συμμετέχουν στο Δίκτυο έχουν αποδεχτεί μια συμφωνία συνεργασίας, στην οποία ορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμμετεχόντων και έχουν υιοθετήσει την ενοποιημένη φόρμα καταγραφής του Δικτύου. Οι καταγραφείς κάθε φορέα, είτε πρόκειται για κοινωνικούς, νομικούς ή άλλους επιστήμονες, επαγγελματίες ή εθελοντές, ορίζονται από το φορέα και εκπαιδεύονται από το Δίκτυο. Η συμπλήρωση της φόρμας καταγραφής βασίζεται στη μαρτυρία του θύματος, είναι ανώνυμη και χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο από το Δίκτυο με σκοπό την καταπολέμηση του ρατσισμού και των εγκλημάτων μίσους.

Η τεκμηρίωση της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα από το Δίκτυο οδήγησε κάποιους φορείς να χρηματοδοτήσουν ειδικά προγράμματα για την ενίσχυση των καταγραφών, με αποτέλεσμα ορισμένα μέλη του Δικτύου να υλοποιούν επιμέρους δράσεις με αντικείμενο την καταγραφή και άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες στα θύματα ρατσιστικής βίας. Έτσι, ενώ το Δίκτυο παραμένει μια συλλογική πρωτοβουλία με κοινούς κανόνες λειτουργίας και κοινούς στόχους, οι επιμέρους δράσεις των μελών του λειτουργούν συμπληρωματικά και αμφίδρομα ενδυναμωτικά. Με βάση την εμπειρία της υλοποίησης τέτοιων προγραμμάτων, το Δίκτυο αναγνωρίζει τη θετική τους επίδραση τόσο στη διάδοση του εργαλείου του Δικτύου όσο και στην κάλυψη περισσότερων θυμάτων από τις παρεχόμενες υποστηρικτικές υπηρεσίες.

II. Γενικά χαρακτηριστικά καταγεγραμμένων επιθέσεων

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2018, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας κατέγραψε μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα **117 περιστατικά** ρατσιστικής βίας με περισσότερα από 130

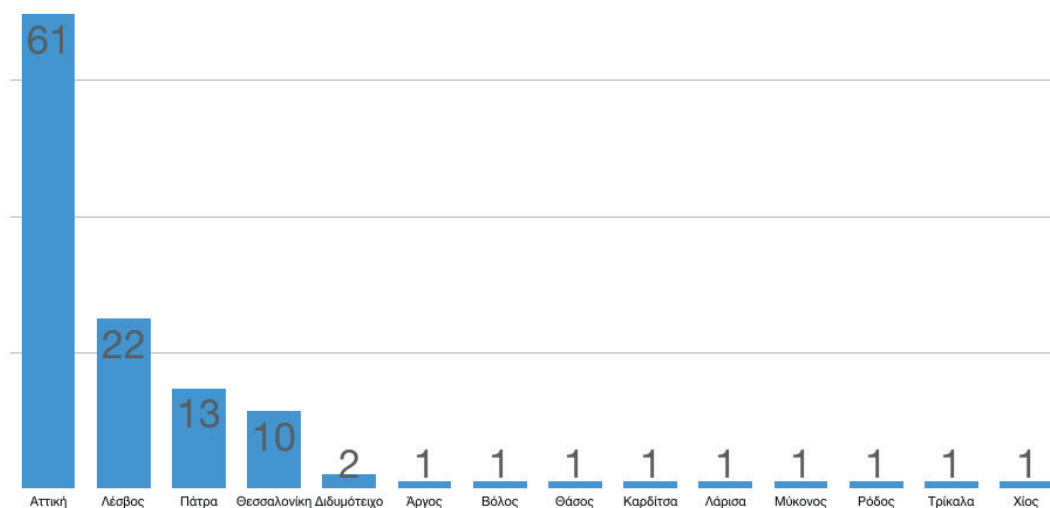

θύματα. Σε **74 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν **μετανάστες-ριες ή πρόσφυγες** λόγω εθνικής καταγωγής, θρησκείας, χρώματος², **σωματεία αλλοδαπών, υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων λόγω της σύνδεσης με πρόσφυγες και μετανάστες-ριες**, καθώς και μνημείο των θυμάτων προσφύγων σε ναυάγια. Σε **6 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν Έλληνες πολίτες λόγω **χρώματος, αλλοδαπής καταγωγής ή εθνοτικής καταγωγής** (Ρομά). Σε **9 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν εβραϊκοί ιεροί ή συμβολικοί χώροι και σε 1 περιστατικό στοχοποιήθηκε ημεδαπός λόγω **εκπαιδευτικής δράσης κατά του αντισημιτισμού ή νομιζόμενης θρησκείας**. Σε **27 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν **ΛΟΑΤΚΙ άτομα** [εκ των οποίων 5 πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και πολίτης ΕΕ].

Σε **59 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν περισσότερα του ενός θύματος, ενώ σε **63 περιστατικά** η επίθεση τελέστηκε από ομάδα (τουλάχιστον 2 ατόμων).

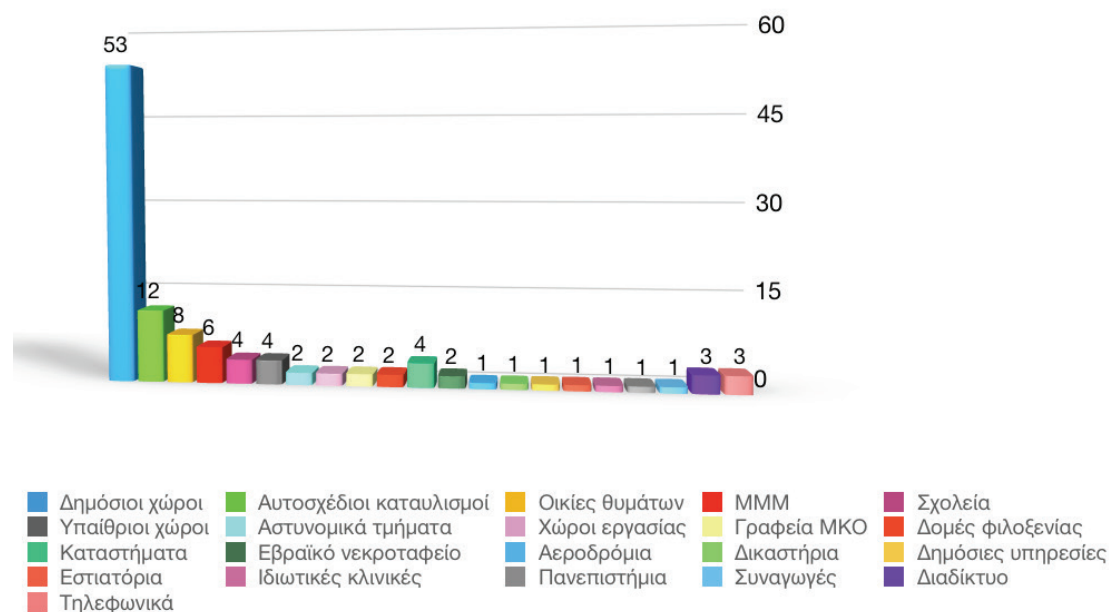
2. Βλ. και 5 περιστατικά κατά ΛΟΑΤΚΙ προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

Γεωγραφική Διασπορά

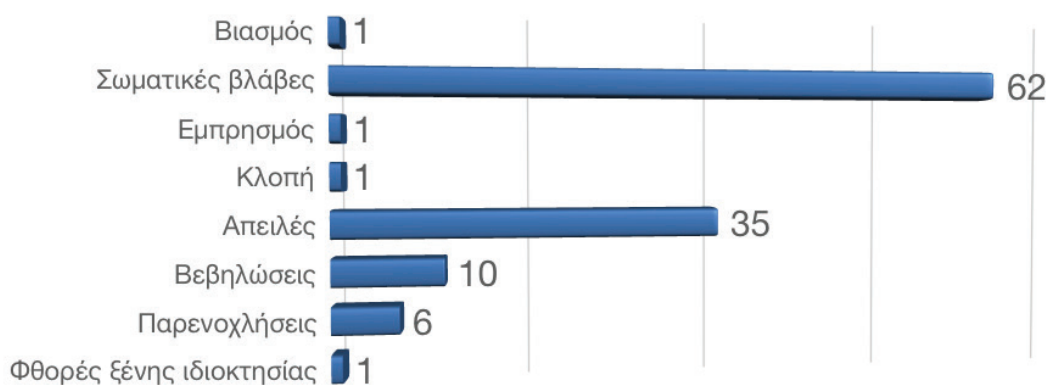
Γεωγραφική διασπορά: 61 περιστατικά έλαβαν χώρα στην **Αττική**, κυρίως σε περιοχές πλησίον του κέντρου της Αθήνας, αλλά και άλλες περιοχές, όπως στον Πειραιά, στο Αιγάλεω, στη Νίκαια, στη Χαλάνδρι, στην Κηφισιά, στα Σπάτα. Από την υπόλοιπη επικράτεια, αξίζει να τονιστεί ότι καταγράφηκαν 22 περιστατικά στη **Λέσβο**, 13 περιστατικά στην **Πάτρα**, 10 περιστατικά στη **Θεσσαλονίκη**, 2 στο **Διδυμότειχο**, και από 1 περιστατικά στο **Άργος**, στο **Βόλο**, στη **Θάσο**, στην **Καρδίτσα**, στη **Λάρισα**, στη **Μύκονο**, στη **Ρόδο**, στα **Τρίκαλα**, στη **Χίο**.

Χώρος τέλεσης

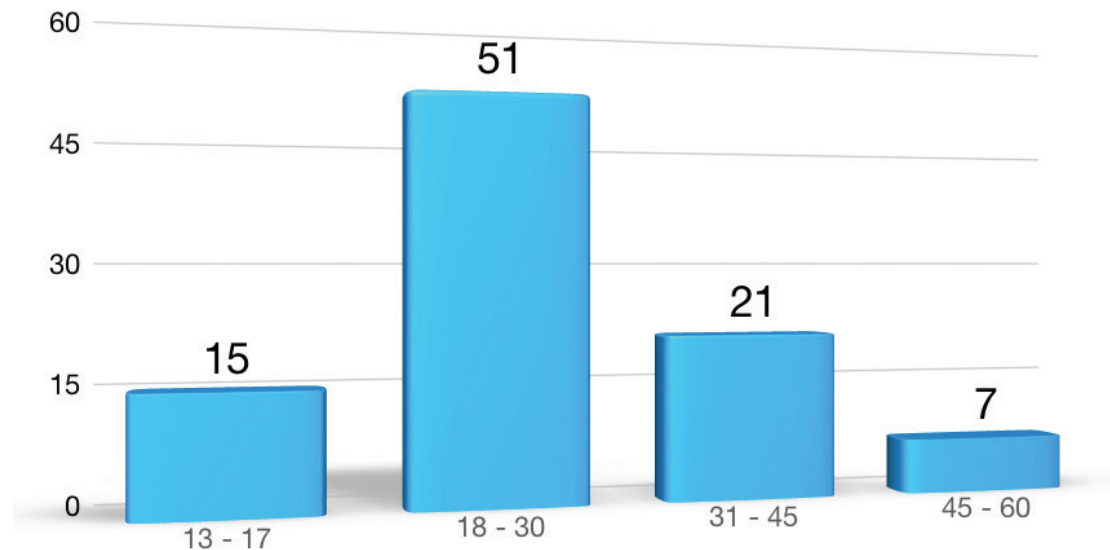
Χώρος τέλεσης: 53 περιστατικά έλαβαν χώρα σε δημόσιο χώρο (δρόμος, πλατείες, πλησίον δομής φιλοξενίας, στο πλαίσιο διαδήλωσης), 12 περιστατικά σε αυτοσχέδιο καταυλισμό και στο πλησίον σε αυτό λιμάνι, 8 περιστατικά στην οικία του θύματος ή του δράστη ή στην πολυκατοικία στην οποία διαμένουν θύματα και δράστες, 6 περιστατικά σε ΜΜΜ, στάσεις και σταθμούς, 4 περιστατικά σε σχολείο, 4 περιστατικά σε χωράφια και υπαίθριους χώρους σε χωριά, 2 περιστατικά σε Αστυνομικά Τμήματα, 2 περιστατικά στο χώρο εργασίας των θυμάτων, 2 περιστατικά σε γραφεία σωματείων και ΜΚΟ, 2 περιστατικά εντός δομής φιλοξενίας, 2 σε καταστήματα, 2 στο εβραϊκό νεκροταφείο, 2 σε χώρο στάθμευσης πολυκαταστήματος και σουπερμάρκετ, 1 στο αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος, 1 περιστατικό σε δικαστήριο, 1 περιστατικό στην εφορία, 1 σε εστιατόριο, 1 σε ιδιωτική κλινική, 1 περιστατικό σε πανεπιστήμιο, 1 περιστατικό σε συναγωγή, 3 περιστατικά διαδικτυακά και 3 περιστατικά τηλεφωνικά.

Χαρακτηριστικά περιστατικών

Χαρακτηριστικά των επιθέσεων: Σημαντικός αριθμός των επιθέσεων είχε ως αποτέλεσμα την πρόκληση **σωματικών βλαβών και άλλα σοβαρά αδικήματα**. Μεταξύ αυτών, καταγράφηκαν 1 βιασμός, 62 περιστατικά με σωματικές βλάβες ή σε συνδυασμό με εξύβριση και απειλές, κλοπές και άλλες φθορές ξένης ιδιοκτησίας, 1 εμπρησμός, 1 κλοπή, 35 περιστατικά απειλών, εξύβρισης, έργω εξύβρισης, 10 περιστατικά βεβηλώσεων, 6 περιστατικά παρενόχλησης λεκτικής ή άλλου τύπου, 1 περιστατικό φθοράς ξένης ιδιοκτησίας σε συνδυασμό με απειλές.

Ηλικίες θυμάτων

Θύματα: Σε **54** περιστατικά, τα θύματα, τα οποία ήρθαν σε επαφή με το Δίκτυο, ήταν **άνδρες**, εκ των οποίων **2 τρανς**, ενώ σε **28** περιστατικά ήταν **γυναίκες**, εκ των οποίων **6 τρανς**. Σε **8** περιστατικά η ομάδα των θυμάτων ήταν **μεικτή (σε 2 περιστατικά στοχοποιήθηκαν μητέρες με τα παιδιά τους)**. Σε 15 περιστατικά στοχοποιήθηκαν ανήλικοι **13-17 ετών** λόγω αλλοδαπότητας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, ενώ σε 51 περιστατικά τα θύματα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα **18-30 ετών**. Σε 21 περιστατικά στοχοποιήθηκαν άτομα μεταξύ **31-45 ετών** και σε 7 περιστατικά άτομα **46 ετών έως και 60 ετών**.

Δράστες: Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των θυμάτων, σε **84** περιστατικά οι δράστες των επιθέσεων που καταγράφηκαν ήταν **άνδρες**, σε **13** περιστατικά ήταν **γυναίκες** και σε **6** περιστατικά η επίθεση προήλθε από **μεικτές ομάδες ανδρών και γυναικών**. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις οι δράστες δεν ήταν ορατοί/ αντιληπτοί από τα θύματα (π.χ. περίπτωση βεβήλωσης ιερών χώρων). Σε 9 περιστατικά οι δράστες ήταν **ανήλικοι**, σε 26 περιστατικά ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 19-30 ετών. Σε 16 περιστατικά οι δράστες ήταν μεταξύ 31-45 ετών, ενώ καταγράφηκαν και 18 περιστατικά με μεγαλύτερους σε ηλικία δράστες (έως και 78 ετών).

Κατά δήλωση των θυμάτων, οι δράστες είναι στη **συντριπτική τους πλειοψηφία Έλληνες** (86 περιστατικά). Καταγράφονται επίσης 12 περιστατικά στα οποία οι δράστες ήταν αλλοδαποί. Στην πλειονότητα των επιθέσεων αναφέρθηκαν περισσότεροι θύτες. Οι 62 επιθέσεις έγιναν από ομάδες των 2-10 ατόμων, ενώ σε 42 επιθέσεις αναφέρεται ένας μόνο θύτης.

III. Ανάλυση των καταγραφών

Στην παρούσα ενότητα αναλύονται οι επιθέσεις κατά προσφύγων και μεταναστών/-ριών (Α), οι επιθέσεις κατά Ελλήνων λόγω εθνικής ή εθνοτικής προέλευσης ή/και χρώματος (Β), οι επιθέσεις κατά ατόμων και φορέων ΛΟΑΤΚΙ+ (Γ), οι αντισημιτικές επιθέσεις (Δ). Όπως και στις προηγούμενες εκθέσεις, ειδική αναφορά γίνεται στα περιστατικά στα οποία εμπλέκονται ένστολοι και δημόσιοι λειτουργοί (Ε).

A. Επιθέσεις κατά προσφύγων και μεταναστών/-ριών

1. Ποσοτικά στοιχεία

Στις καταγραφές επιθέσεων κατά προσφύγων και μεταναστών-ριών λόγω εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή χρώματος, διακρίνουμε τα ακόλουθα στοιχεία:

Θύματα: 49 περιστατικά κατά ανδρών (σε 14 περιστατικά τα θύματα ήταν ηλικίας 14-19 ετών), 17 κατά γυναικών εκ των οποίων 2 κατά αυτών και των παιδιών τους (ηλικία γυναικών 21-54 ετών), 4 περιστατικά κατά σωματείων μεταναστών. Τα θύματα των περιστατικών που καταγράφηκαν κατά το 2018 προέρχονταν από την Αίγυπτο (2), την Αλγερία (1), το Αφγανιστάν (31), τη Γεωργία (1), την Γκαμπόν (1), τη Γουινέα (2), το Ιράκ (2), το Ιράν (8), το Μαρόκο (1), τη Μολδαβία (1), το Μπαγκλαντές (1), τη Νιγηρία (1), το Νότιο Σουδάν (1), το Πακιστάν (6), τη Σομαλία (1), το Σουδάν (1), τη Συρία (6) και την Τουρκία (1).

Νομικό καθεστώς θυμάτων: 37 περιστατικά κατά αιτούντων άσυλο, 5 κατά νομίμως διαμενόντων και 6 κατά προσφύγων, 3 κατά ασυνόδευτων ανηλίκων (εκτός καταγραφής), 15 κατά ατόμων χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα διαμονής.

Δράστες: κατά δήλωση των θυμάτων, κυρίως Έλληνες (55 περιστατικά) και άνδρες (52 περιστατικά). Σε 3 περιστατικά οι δράστριες ήταν γυναίκες. Σε 5 περιστατικά οι δράστες ήταν αλλοδαποί και σε 3 περιστατικά η ομάδα των δραστών ήταν μεικτή. Οι δράστες ήταν σε 11 περιστατικά μεταξύ 16-30 ετών, σε 5 περιστατικά 31-40 ετών, σε 6 περιστατικά οι δράστες ήταν 41-70 ετών.

2. Οργανωμένες ή ημι-άτυπες ομάδες σε αποστολή κατά προσφύγων και μεταναστών/-ριών

Κατά τη διάρκεια του 2018, ενισχύθηκε περαιτέρω η δράση ακραίων, άτυπων και μη, ξενοφοβικών ομάδων, στην Αθήνα και την περιφέρεια. Το Δίκτυο κατέγραψε επιθέσεις που, είτε παρουσιάζουν στοιχεία οργάνωσης, είτε τελούνται από οργανωμένες ομάδες. Οι ομάδες αυτές δηλώνουν υπερήφανα ότι εμφορούνται από ακραίες ξενοφοβικές ιδεολογίες, υιοθετούν σχετικό λεξιλόγιο και πρακτικές και θεωρούν ότι βρίσκονται σε αποστολή. Σε αυτή την κατηγορία, το Δίκτυο εντάσσει τις επιθέσεις των οποίων την ευθύνη ανέλαβε η οργάνωση «Κρυπτεία», δηλαδή τον εμπρησμό των γραφείων της Αφγανικής Κοινότητας Μεταναστών και Προσφύγων στην Ελλάδα, καθώς και απειλές που δέχτηκε το Φόρουμ Μεταναστών και άλλα μέλη του Δικτύου. Στις επιθέσεις αυτές, οι δράστες απείλησαν τους φορείς και τους εργαζομένους επειδή ασχολούνται με «λαθρεποίκους»:

«... σας έχουμε στοχοποιήσει. Στοχοποίηση σημαίνει καταστροφή εγκαταστάσεων, και επιλεκτική βία κατά προσωπικού. Είμαστε εθνικιστές και πολεμάμε για να φύγουνε όλοι οι λαθρέποικοι και βέβαια προχωράμε σε ανάλογες συμμορφώσεις και αλληλέγγυων προς τους λαθρέποικους αν χρειαστεί. Δεν έχουμε σκοπό να βλάψουμε Έλληνα, σας το λέμε, απλά αν χρειαστεί θα συμμορφώσουμε κάποιους, σίγουρα οι λαθρέποικοι έχουν προτεραιότητα στους στόχους μας».

Οι επιθέσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των γεγονότων του Απριλίου 2018 στην πλατεία Σαπφούς της Μυτιλήνης παρουσιάζουν επίσης στοιχεία οργάνωσης. Σύμφωνα με θύματα εκείνης της νύχτας, μεταξύ των δραστών υπήρχαν δεκάδες άνδρες και γυναίκες, με καλυμμένα χαρακτηριστικά, οι οποίοι πετούσαν πέτρες, μπουκάλια και φλεγόμενα αντικείμενα. Τη συνάθροιση των προσφύγων και των κατοίκων της Λέσβου εκμεταλλεύτηκαν ακραία στοιχεία, τα οποία παρεισέφρησαν και επιτέθηκαν με βιαιότητα στους πρόσφυγες, μεταξύ των οποίων υπήρχαν και αρκετά παιδιά νεαρής ηλικίας. Επιβεβαιώνεται, επομένως, η ενίσχυση της προσέλευσης μελών από ακραίες ομάδες με αφορμή τις εντάσεις που δημιουργούνται από τη διαχείριση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών.

Το Δίκτυο έχει τονίσει τη διασύνδεση της ανόδου της ξενοφοβίας και των ρατσιστικών εκδηλώσεων με την κατάσταση υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού για μεγάλο διάστημα στα νησιά, ως συνέπεια της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας. Ως εκ τούτου, παρίσταται η ανάγκη, κατά πρώτον, για επιτάχυνση των διαδικασιών καταγραφής, ασύλου, διαπίστωσης ευαλωτότητας και, εν γένει, όλων των διαδικασιών που σχετίζονται με τον καθορισμό του καθεστώτος, και, στη συνέχεια, για λόγους τόσο ανθρωπιστικούς όσο και αποτροπής όξυνσης κοινωνικών εντάσεων και ακροδεξιής ρητορικής, για περαιτέρω αποσυμφόρηση των νησιών και ένα πιο δίκαιο σύστημα κατανομής των νεοαφιχθέντων πληθυσμών στην ενδοχώρα.

Στην ομάδα των οργανωμένων περιστατικών εντάσσονται επίσης επιθέσεις στις οποίες οι δράστες επιβαίνουν σε όχημα και στοχοποιούν το θύμα που περπατά πλησίον δομών φιλοξενίας ή βγαίνει από χώρο ο οποίος συνδέεται με αλλοδαπούς. Επιπλέον, στοιχεία οργάνωσης παρουσίασε και η επίθεση κατά ασυνόδευτων ανηλίκων από ομάδα 8-10 ατόμων που φορούσαν κουκούλες και σκούφους. Στις επιθέσεις αυτές οι δράστες ρωτούν τα θύματα τον τόπο καταγωγής τους («Από πού είσαι;»), στοιχείο που συμβολίζει και αποστέλλει το μήνυμα ότι η βία που ακολουθεί συνδέεται με την αλλοδαπότητα του θύματος. Επιπλέον, οι δράστες χτυπούν τα θύματα σε εμφανή σημεία ώστε η εικόνα των τραυμάτων να λειτουργεί εκφοβιστικά για τα υπόλοιπα μέλη της κοινότητας του θύματος.

3. Περιστατικά κατά μονογονεϊκών οικογενειών και ασυνόδευτων ανηλίκων εντός του αστικού ιστού

Εκτός από την οργανωμένη βία από ακροδεξιές ομάδες, το Δίκτυο κατέγραψε επιθετικές ενέργειες κατά προσφύγων σε άλλες εκφάνσεις της καθημερινότητας. Διακρίνουμε δύο βασικές τάσεις: τα περιστατικά κατά τη μετακίνηση οικογενειών προσφύγων και ασυνόδευτων ανηλίκων με ΜΜΜ και τα περιστατικά με δράστες γείτονες ή ιδιοκτήτες ακινήτων στις οικίες που διαμένουν πρόσφυγες. Εκτός από το περιστατικό στο οποίο ασυνόδευτοι ανήλικοι αναγκάστηκαν να αποβιβαστούν από το λεωφορείο στο Ωραιόκαστρο, καταγράφηκαν και άλλα περιστατικά με θύματα μητέρες με παιδικά καρτσάκια. Κοινό σημείο των περιστατικών αυτών είναι η αδυναμία των θυμάτων να επιβιβαστούν και να μετακινηθούν σε συνέχεια απαξιοτικής συμπεριφοράς εις βάρος τους.

Επιπλέον, το Δίκτυο κατέγραψε περιστατικά στα οποία ένοικοι πολυκατοικίας στην οποία ενοικιάζονται διαμερίσματα σε μονογονεϊκές οικογένειες άσυλο με ανήλικα παιδιά προσπαθούν να τις εκδιώξουν υβρίζοντας και προκαλώντας εντάσεις, ακόμα και ασκώντας σωματική βία. Τα περιστατικά αυτά έγιναν πιο έντονα την εποχή του ραμαζανίου, όπου άρχισαν να φορούν μαντήλα και τις έβλεπαν να κυκλοφορούν με μαντήλα, και έκτοτε συνεχίστηκαν με μεγάλη ένταση.

4. Η ταύτιση της μετανάστευσης με την έκπτωση από δικαιώματα

Οι καταγραφές του Δικτύου αναδεικνύουν διαχρονικά ότι οι επιθέσεις στοχοποιούν κυρίως αιτούντες άσυλο και άτομα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Γνωρίζουμε ωστόσο ότι ειδικά προγράμματα καταγραφής με την εμπλοκή πολιτισμικών διαμεσολαβητών δύνανται να αναδείξουν τη βία που υφίστανται νόμιμα διαμένοντες μετανάστες και πρόσφυγες οι οποίοι βρίσκονται στην Ελλάδα εδώ και χρόνια.

Κατά το 2018, καταγράφηκαν περιστατικά στα οποία διαφαίνεται η έλλειψη κουλτούρας ουσιαστικής ένταξης και αποδοχής μακροχρόνια διαμενόντων μεταναστών. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται το βίαιο περιστατικό κατά ατόμου από το Μπαγκλαντές, ο οποίος δέχτηκε επίθεση με λουστό έξω από μεγάλο σούπερ-μάρκετ της Λέσβου επειδή τόλμησε να επισημάνει σε οδηγό ότι είχε παρκάρει σε θέση ΑμεΑ και να του υποδείξει να παρκάρει σε άλλη θέση.

«Ήταν 6.30 το απόγευμα του Σαββάτου, δεν είχε καθόλου κόσμο. Είδα ότι ένα αυτοκίνητο πάρκαρε σε θέση ΑμεΑ και είπα στον οδηγό ότι όλο το πάρκινγκ είναι άδειο και ότι δεν έπρεπε να παρκάρει σε θέση ΑμεΑ. Μέσα σε λίγη ώρα βρισκόμουν στο έδαφος. Στην αρχή δεν αντέδρασα, μου είπαν να μη δώσω σημασία. Ο οδηγός αφού άρχισε να με βρίζει ότι είμαι λαθρομετανάστης, ενώ έχω νόμιμη άδεια- δεν προλάβαινα καν να του μιλήσω, τράβηξε ένα σίδερο και μου επιτέθηκε. Αν δεν έβαζα το χέρι μου μπροστά στο κεφάλι μου, φοβάμαι δεν θα ήμουν ζωντανός»

Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται και άλλο περιστατικό στη Ρόδο, στο οποίο το το θύμα, εργαζόμενος ως βοηθός μάγειρα, δεχόταν απαξιώτικη συμπεριφορά, ώσπου να δεχτεί σωματική βία από τον ιδιοκτήτη του εστιατορίου, ενώ δεν υπήρχε κάποιο παράπονο εκ μέρους του αρχιμάγειρα. Ενδεικτική είναι η ρήση του ιδιοκτήτη: «..εδώ δεν είναι η χώρα σου, είναι Ελλάδα».

B. Επιθέσεις κατά Ελλήνων λόγω εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής ή/και χρώματος

Το Δίκτυο κατέγραψε εγκληματικές πράξεις εις βάρος ατόμων, τα οποία έχουν την ελληνική ιθαγένεια και δεν στοχοποιούνται ως μετανάστες ή πρόσφυγες, αλλά ως «λιγότερο» Έλληνες-ίδες λόγω της εθνικής ή εθνοτικής προέλευσης ή του χρώματός τους. Η σύνδεση μεταξύ των φυλετικών διακρίσεων στο πεδίο της ιθαγένειας έχει τονιστεί από την Ειδική Εισηγήτρια του ΟΗΕ για τις σύγχρονες μορφές ρατσισμού, φυλετικών διακρίσεων, ξενοφοβίας και συναφούς μισαλλοδοξίας, η οποία υιοθετεί το συμπέρασμα ότι ο εθνικισμός με την ευρεία έννοια αντιλαμβάνεται το έθνος με όρους δεσμών αίματος και καταγωγής³. Η αύξηση

3 A/HRC/38/52 (2018), Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance, παρ. 39.

της ρατσιστικής βίας και της ρητορικής μίσους αποδίδεται επιπλέον στην αναζωπύρωση του εθνικιστικού λαϊκισμού, ο οποίος συνέβαλε καθοριστικά στη διάχυση και την «κανονικοποίηση» ακραίων μηνυμάτων μισαλλοδοξίας, τα οποία υιοθετούνταν κυρίως από περιθωριακές και εξτρεμιστικές ομάδες⁴.

Στην ομάδα αυτή εμπίπτει το περιστατικό κατά άνδρα Ρομά, τον οποίο πυροβόλησε ο δράστης με αφορμή κομμένα φύλα που είχαν πέσει μέσα στο οικόπεδό του. Ανάμεσα σε άλλα ο δράστης έλεγε «βρωμιάρηδες, κωλόγυφτοι θα σας δείξω εγώ». Κατά τη διάρκεια του επεισοδίου, η κόρη του δράστη φώναζε από το μπαλκόνι χρησιμοποιώντας παρόμοιους χαρακτηρισμούς. Ο αυτόπτης μάρτυρας περιγράφει ότι ο δράστης πήγε προς το σπίτι του ενώ η κόρη του συνέχιζε να φωνάζει «Σκότωσέ τους όλους τους κωλόγυφτους». Ο δράστης βγήκε στο μπαλκόνι κρατώντας μια καραμπίνα, σημάδεψε το θύμα και τον πυροβόλησε. Ξαναγέμισε την καραμπίνα για να πυροβολήσει ξανά αλλά μπλόκαρε. Ο θύτης συνέχισε να σημαδεύει με την καραμπίνα τον μάρτυρα και τους ανθρώπους (επίσης Ρομά) που είχαν μαζευτεί και δεν τους άφηνε να μεταφέρουν το θύμα στο νοσοκομείο. Λίγο αργότερα έφτασε η αστυνομία η οποία εισέβαλε μέσα στο σπίτι του δράστη και τον συνέλαβε. Το θύμα παραμένει σε κρίσιμη για τη ζωή του κατάσταση στην εντατική ενώ έχει χάσει την όρασή του.

Τα ακόλουθα ενδεικτικά περιστατικά συνέβησαν κάτω από διαφορετικές περιστάσεις το καθένα, αλλά εύγλωττα αποτυπώνουν το εύρος των στερεοτύπων κατά της νέας γενιάς ανθρώπων με διαφορετική ή μεικτή εθνική καταγωγή ή/και χρώμα.

1. Νεαρή γυναίκα νιγηριανής καταγωγής δέχτηκε λεκτική επίθεση από δημόσιο υπάλληλο της εφορίας εν ώρα εξυπηρέτησης. Η υπάλληλος πίστευε ότι το θύμα είχε ψεύτικο ελληνικό δελτίο ταυτότητας και της φώναζε ότι «δεν είναι Ελληνίδα, αφού δεν έχει ελληνικό αίμα και να πάει πίσω στη χώρα της». Το θύμα διαμαρτυρήθηκε και η υπάλληλος είπε πως «μπορεί να πάρει τα παράπονά της στο ελληνικό κράτος που εξέδωσε την ταυτότητά της ή να τηλεφωνήσει στην αστυνομία». Το θύμα δήλωσε ότι η υπάλληλος ήταν προσβλητική σε όλους όσους «φαίνονταν» ξένοι, τους φώναζε με τον ίδιο τρόπο αντί να τους εξυπηρετεί, ενώ οι συνάδελφοί της δεν έλεγαν τίποτα. Δύο αυτόπτες μάρτυρες, νεαρής ηλικίας, υπερασπίστηκαν το θύμα απαιτώντας από την υπάλληλο να ζητήσει συγγνώμη. Η υπάλληλος δεν ζήτησε συγγνώμη αλλά εξυπηρέτησε το θύμα.
2. Κατά τη διάρκεια διαδρομής με ταξί, ο οδηγός έβριζε τους πρόσφυγες και τους μετανάστες και χρησιμοποιούσε εκφράσεις, όπως «λαθροπίθηκοι», «λαθρομετανάστες που κουβαλήθηκαν εδώ και τους ταΐζουμε». Όταν το θύμα απάντησε λέγοντας ότι η καταγωγή της είναι από την Αλβανία, ο οδηγός είπε: «Και εσύ κουβαλήθηκες εδώ, να πας σπίτι σου» και συνέχισε βρίζοντας το θύμα με χυδαίες εκφράσεις. Όταν το θύμα ζήτησε να κατέβει πριν τον τελικό προορισμό και αφού πλήρωσε, ο οδηγός πέταξε τα ρέστα στο πρόσωπό της και συνέχισε την εξύβριση. Στη συνέχεια, βγήκε και εκείνος από το αμάξι και άρχισε να κλωτσάει το θύμα, ρίχνοντάς τη στο έδαφος. Το περιστατικό έλαβε τέλος μετά την παρέμβαση περαστικών.
3. Φωτορεπόρτερ βρέθηκε σε διαδήλωση για το μακεδονικό. Ενώ προσπαθούσε να φωτογραφίσει τις ομάδες των ματ, ένα χέρι τον τράβηξε προς τα πίσω από το λουρί της φωτογραφικής μηχανής. Καθώς

4 A/73/305 (2018), Contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance, παρ. 17 επ.

γύρισε, είδε το δράστη με κράνος, ο οποίος τον κρατούσε με τα δύο χέρια και ένωθε να του γδέρνει το λαιμό. Προσπάθησε να αμυνθεί, αλλά είδε άλλα 10 άτομα με κράνη, 3-4 με στρατιωτικά παντελόνια, καδρόνια με σημαίες. Τον ρώτησαν για ποιον εργάζεται και το θύμα απάντησε: «Άσε με, τη δουλειά μου κάνω, φωτορεπόρτερ είμαι». Συνέχισαν να τον τραβάνε και να τον φωνάζουν «ημίαιμο». Το θύμα θεωρεί ότι λόγω χαρακτηριστικών και μεικτής καταγωγής θεωρήθηκε αλλοδαπός. Ωστόσο όταν μίλησε ελληνικά, ακολούθησε αυτός ο χαρακτηρισμός. Τον χτύπησαν με καδρόνι στο γοφό. Έβγαλε τη μηχανή για να τους δείξει τι φωτογράφισε, άλλα δύο άλλα άτομα την πήραν. Ξαναγύρισε να δει τη μηχανή του αλλά δεν την βρήκε.

Γ. Επιθέσεις κατά ατόμων και φορέων ΛΟΑΤΚΙ

Οι καταγραφές επιθέσεων κατά ατόμων ΛΟΑΤΚΙ ήταν αριθμητικά περισσότερες από τις υπόλοιπες κατά τα έτη 2015-2017. Στην έκθεση για το έτος 2017, το Δίκτυο επισήμανε την καθοδική πορεία των καταγραφών των επιθέσεων κατά ΛΟΑΤΚΙ, τονίζοντας ότι το ζήτημα του χαμηλού αριθμού καταγγελιών προβληματίζει σε όλη την Ευρώπη. Η τάση αυτή επιβεβαιώθηκε και κατά το 2018. Το Δίκτυο συμμετείχε σε μελέτη σχετικά με τις δυσκολίες πρόσβασης στη δικαιοσύνη ή ακόμα και σε απλούστερους μηχανισμούς καταγραφής επιθέσεων κατά ΛΟΑΤΚΙ⁵. Η άποψη άλλωστε που είχε διατυπωθεί από το 2016, σύμφωνα με την οποία η καταγραφή και η καταγγελία συνδέεται με τη διάθεση υπηρεσιών για την υποστήριξη του θύματος, μοιάζει να επιβεβαιώνεται⁶. Οι καταγεγραμμένες επιθέσεις κατά ΛΟΑΤΚΙ αποτυπώνουν τη διάχυση των λεκτικών επιθέσεων, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις καταλήγουν στην άσκηση σωματικής βίας.

1. Επιθέσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού

Από τα 27 περιστατικά κατά ΛΟΑΤΚΙ, στα **18 περιστατικά** στοχοποιήθηκαν τα θύματα λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού.

Θύματα: 12 περιστατικά κατά ανδρών, 3 κατά γυναικών, 4 κατά μεικτής ομάδας και 2 περιστατικά κατά υπερασπιστών των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων. **Ηλικία θυμάτων:** σε 5 περιστατικά τα θύματα ήταν 14-18 ετών, σε 7 περιστατικά τα θύματα ήταν μεταξύ 20 και 31 ετών, σε 5 περιστατικά ήταν μεταξύ 32-54.

Δράστες: άνδρες σε 14 περιστατικά, εκ των οποίων 3 με τη συμμετοχή ανηλίκων, 4 περιστατικά από δράστες ηλικίας 20-30 ετών και 3 περιστατικά από άνδρες 50-60 ετών. Σε 4 περιστατικά, οι δράστριες ήταν γυναίκες ηλικίας κυρίως 16-45 ετών.

Μεταξύ των επιθέσεων, καταγράφηκαν 1 περιστατικό βιασμού και 6 περιστατικά που είχαν ως αποτέλεσμα σωματικές βλάβες, σε συνδυασμό με εξύβριση και απειλές. Σε ένα εξ αυτών, το θύμα, ανήλικος ομοφυλόφιλος άνδρας, δέχτηκε επίθεση ενώ περίμενε σε στάση του τραμ. Ο δράστης αφού πρώτα ρώτησε το θύμα «γιατί με κοιτάς ρε π...!», στη συνέχεια το έβρισε με ομοφοβικούς χαρακτηρισμούς και φράσεις, όπως «έχει γεμίσει η Ελλάδα π...!». Στη συνέχεια, ο δράστης γρονθοκόπησε αρκετές φορές το θύμα. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του θύματος, δεν αντέδρασε κανένας αυτόπτης μάρτυρας, εκτός από μια κυρία που παρενέβη και είπε στο δράστη να σταματήσει. Τότε ο δράστης τράπηκε σε φυγή. Όπως αναφέρει το θύμα, πήγε στο

5 T. Stavrinaki, "The Law is not enough: Anti-LGBTQI hate crime in Greece" in P. Godzisz and G. Viggiani (eds.), *Anti-LGBT Hate Crime in Europe, Working Papers on Research, Policy and Practice* (Warsaw: Lambda Warsaw 2018) 128.

6 Ετήσια Έκθεση 2016, σελ. 13.

αστυνομικό τμήμα για να καταγγείλει το περιστατικό και είπε στους αστυνομικούς να κάνουν χρήση του μαγνητοσκοπημένου υλικού από τις κάμερες του σταθμού τραμ όπου έγινε το περιστατικό. Όμως, σύμφωνα πάντα με τη μαρτυρία του θύματος, οι αστυνομικοί τού απάντησαν ότι αυτό δεν μπορεί να γίνει γιατί πρέπει να διαφυλαχτεί το απόρητο.

Το Δίκτυο έχει επισημάνει με βάση τις καταγραφές του ότι κάθε διαπληκτισμός ή ένταση δύναται να καταλήξει, έστω και αν δεν είναι εξαρχής, σε έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά. Το 2018, καταγράφηκε περιστατικό στο οποίο ενώ ο διαπληκτισμός ξεκίνησε με αφορμή τη οδηγική συμπεριφορά επαγγελματία οδηγού, κατέληξε σε ομοφοβική επίθεση: ο δράστης με ομοφοβικούς χαρακτηρισμούς άρπαξε ένα λοστό και κινήθηκε απειλητικά κατά του θύματος, ενώ ο σύντροφος του θύματος δέχτηκε χτύπημα από τον οδηγό ταξί. Αμέσως μετά ο οδηγός τράπηκε σε φυγή. Το πρώτο θύμα συγκράτησε τον αριθμό κυκλοφορίας του οδηγού ταξί και αμέσως πήγε στην Αστυνομία και υπέβαλε μήνυση. Η αστυνομία εντόπισε άμεσα τον δράστη.

Κατά το 2018, συνεχίστηκαν οι διαδικτυακές επιθέσεις κατά της Colour Youth. Ενδεικτικά αναφέρεται η φράση από επώνυμη χρήστρια μέσου κοινωνικής δικτύωσης: «να επιβιβαστούν στο τρένο για το Άουσιβιτς». Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη δράστης έχει στο προφίλ της φωτογραφία ναζί στρατιώτη με τη φράση "Defend Europe", παραπέμποντας στο επιχείρημα ότι το ναζιστικό καθεστώς υπερασπιζόταν τη λευκή/Άρια Ευρώπη.

Το Δίκτυο επαναλαμβάνει ότι οι επιθέσεις κατά υπερασπιστών των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων έχουν αυξημένο αντίκτυπο, καθώς οι οργανώσεις ΛΟΑΤΚΙ έχουν συγκροτηθεί από τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα και σε μεγάλο ποσοστό τα μέλη τους προέρχονται από την στοχοποιούμενη ομάδα.

2. Επιθέσεις λόγω ταυτότητας φύλου

Κατά το 2018, καταγράφηκαν 9 περιστατικά λόγω ταυτότητας φύλου.

Θύματα: 6 περιστατικά κατά γυναικών ηλικίας 20-44 ετών και 3 περιστατικά κατά ανδρών 16-36 ετών.

Κατά το 2018, καταγράφηκαν 3 περιστατικά σωματικής βίας, σε συνδυασμό με εξύβριση ή απειλές. Ένα εξ αυτών ήταν ενδοοικογενειακό, ενώ στα υπόλοιπα 2 επιβεβαιώνεται ο κίνδυνος που διατρέχουν τα τρανς άτομα (εδώ γυναίκες) ακόμα και σε δημόσιους χώρους ευρείας κυκλοφορίας. Στο πρώτο περιστατικό, το θύμα Σύρια αιτούσα άσυλο δέχτηκε επίθεση από ομάδα ανδρών, η οποία την ακολούθησε σε τουαλέτα καταστήματος και αφού την χαστούκισαν επανειλημμένα, την χτύπησαν με σίδερο στο κεφάλι, ενώ την εξύβριζαν με τρανσφοβικούς χαρακτηρισμούς και απειλούσαν ότι θα την σκοτώσουν.

«Ηρθε η αστυνομία, τους εξήγησα ότι δέχομαι επίθεση, επειδή είμαι τρανς. Οι αστυνομικοί δεν με προστάτησαν, παρόλο που ήμουν πεσμένη με αίματα. Πήραν το μέρος των δραστών επειδή ο ένας ήταν ανήλικος.»

Η αστυνομία ειδοποίησε το ΕΚΑΒ και οδηγήθηκε στο νοσοκομείο, όπου της έκαναν ράμματα στο κεφάλι. Το θύμα δήλωσε ότι σε όλο το σώμα είχε πόνους.

Στο δεύτερο περιστατικό, η τρανς γυναίκα προσπάθησε να αποφύγει ομάδα που καθόταν σε ταχυφαγείο και να μην απαντήσει αρχικά σε προκλητικές εξυβρίσεις. Εν τέλει, απάντησε σε χυδαίες απειλές, προειδοποιώντας τους δράστες ότι είχε γνώσεις αυτοάμυνας. Η ομάδα της επιτέθηκε και έριξε το θύμα στο έδαφος. Το θύμα κατάφερε να προφυλάξει σε ένα βαθμό το κεφάλι, το διάφραγμα και τα πλευρά της, αλλά την χτύπησαν

με μανία. Το θύμα δήλωσε στο Δίκτυο ότι έκτοτε αποφεύγει να περπατά μόνη της ακόμη και την ημέρα.

Εκτός από συμπεριφορές που παρενοχλούν τρανς άτομα κατά την επαφή τους με δημόσιους λειτουργούς, οι οποίες θα αναλυθούν στις οικείες ενότητες, το Δίκτυο θέλει να σταθεί στις λεκτικές επιθέσεις που δέχονται κατ'επανάληψη τα τρανς άτομα κατά τη φυλομετάβασή τους⁷. Από τις καταγραφές αυτές, γίνεται αντιληπτό ότι τα τρανς άτομα υφίστανται σχεδόν καθημερινά λεκτική βία η οποία εντατικοποιείται όσο προχωρά η φυλομετάβαση και γίνεται πιο ορατή. Θύμα τέτοιων επιθέσεων δήλωσε:

«Κάνω αυτή την καταγγελία προκειμένου να υπάρχει κάπου εγγράφως, σε περίπτωση που συμβεί ένα ακόμα σοβαρότερο περιστατικό, π.χ. σωματικής βίας, ώστε να μπορώ να την αναφέρω και να είναι γνωστή η χρόνια τραυματική και καθημερινή φύση του εκφοβισμού, γελοιοποίησης, απειλής βίας που λαμβάνω όταν απλά κυκλοφορώ στη γειτονιά μου».

Δ. Καταγραφές αντισημιτικών επιθέσεων

Κατά το 2018, το Δίκτυο κατέγραψε 9 περιστατικά αντισημιτικού χαρακτήρα. Συγκεκριμένα καταγράφηκαν 6 περιστατικά βεβήλωσης μνημείων του Ολοκαυτώματος στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, 2 περιστατικά βεβήλωσης στο εβραϊκό νεκροταφείο της Νίκαιας και των Τρικάλων, καθώς και 1 περιστατικό βανδαλισμού της συναγωγής στο Βόλο. Στα περιστατικά αυτά οι δράστες σχεδιάζουν ναζιστικά σύμβολα ή λέξεις και συνθήματα που παραπέμπουν στο Ολοκαύτωμα και ενέχουν απειλές για την εβραϊκή κοινότητα στο σύνολό της. Επιπλέον, καταγράφηκε περιστατικό κατά εκπαιδευτικού, ο οποίος δέχεται έντονη παρενόχληση λόγω της εκπαιδευτικής δράσης του κατά του αντισημιτισμού.

Το ζήτημα της ανόδου του αντισημιτισμού παγκοσμίως παρουσιάζει το εξής παράδοξο, σύμφωνα με τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (Fundamental Rights Agency—FRA): ενώ οι αντισημιτικές συμπεριφορές είναι τόσο συνήθεις ώστε να θεωρούνται μια κανονική κατάσταση, μόνο το 36% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι ο αντισημιτισμός έχει αυξηθεί, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα αποτελέσματα του Ευρωβαρόμετρου. Επιπλέον, μόνο 4 στους 10 Ευρωπαίους πιστεύουν ότι το Ολοκαύτωμα διδάσκεται επαρκώς στα σχολεία⁸.

Το Δίκτυο έχει επίγνωση των όψεων του αντισημιτισμού στην Ελλάδα, ο οποίος όπως και σε άλλα κράτη, δεν περιορίζεται σε βεβηλώσεις και βανδαλισμούς από ομάδες, αλλά διαπερνά ευρεία τμήματα του πληθυσμού και αποτυπώνεται στον καθημερινό λόγο. Για το λόγο αυτό, το Δίκτυο συμμετείχε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε ειδική συνάντηση εργασίας την οποία οργάνωσε η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

7. Φυλομετάβαση είναι η διαδικασία που ακολουθεί ένα άτομο έτσι ώστε να αλλάξει τον τρόπο που το φύλο του παρουσιάζεται κοινωνικά ή/και ιατρικά ή/και νομικά. Κοινωνικά ακολουθώντας τις νόρμες και συμπεριφορές που χαρακτηρίζουν το επιθυμητό κοινωνικό φύλο, ιατρικά μέσω ορμονοθεραπείας, επεμβάσεων επαναπροσδιορισμού φύλου* κλπ, και νομικά αλλάζοντας το φύλο στα αντίστοιχα επίσημα έγγραφα. Αυτή η διαδικασία μπορεί να διαφέρει σημαντικά από άτομο σε άτομο. Πηγή: <https://www.colouryouth.gr/terms/>

8. FRA, Experiences and perceptions of antisemitism - Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU (2018). Για τη σχετική έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, βλ. <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2220>

Ε. Επιθέσεις με την εμπλοκή ένστολων και δημόσιων λειτουργών

Το Δίκτυο αναλύει σε ξεχωριστή ενότητα τα περιστατικά με την εμπλοκή ένστολων και δημόσιων λειτουργών αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερη απαξία που έχουν τα περιστατικά αυτά.

1. Αστυνομική βία

Το Δίκτυο καταγράφει τα περιστατικά στα οποία υπάρχουν συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά (εξύβριση, απειλές, περιστάσεις κ.ά.) που καταδεικνύουν ρατσιστικά κίνητρα από ένστολους. Σημαντική αύξηση παρουσιάζουν οι καταγραφές περιστατικών με δράστες ή εμπλεκόμενους ένστολους. Καταγράφηκαν 22 περιστατικά με δράστες ένστολους, σε σχέση με 10 περιστατικά που καταγράφηκαν κατά το 2017. Στα περιστατικά αυτά συμπεριλαμβάνονται 5 περιστατικά, στα οποία τα θύματα καταγγέλλουν ότι δέχτηκαν απρόκλητη βία και από ένστολους κατά τη διάρκεια των γεγονότων της πλατείας Σαπφούς στη Μυτιλήνη τον Απρίλιο.

Τα θύματα των επιθέσεων αυτών ήταν κυρίως πρόσφυγες και μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα (11 περιστατικά), αλλά και ασυνόδευτοι ανήλικοι (3 περιστατικά), αιτούντες άσυλο (6 περιστατικά), πρόσφυγας (1 περιστατικό), Ελληνίδα τρανς γυναίκα (1 περιστατικό).

Ως προς τα ποιοτικά στοιχεία των περιστατικών αυτών, σημειώνονται προβληματικές συμπεριφορές κατά τη διάρκεια τυπικών και μη τυπικών αστυνομικών επιχειρήσεων ελέγχου. Στη συντριπτική πλειοψηφία των περιστατικών αυτών (19 περιστατικά), τα θύματα κατήγγειλαν στο Δίκτυο σωματική βία σε δημόσιο χώρο, αλλά και εντός αστυνομικών τμημάτων της Αθήνας.

Καταγραφές περιστατικών στα σύνορα

1. Η κατάσταση στο λιμάνι της Πάτρας

Σε 11 περιστατικά τα θύματα δέχτηκαν σωματική βία από ένστολους κατά την προσπάθειά τους να εισέλθουν στο λιμάνι ή πλησίον αυτού. Σημειώνεται ότι σε 7 περιστατικά τα θύματα είναι 14-19 ετών. Η ακόλουθη περιγραφή εγείρει σοβαρά ερωτήματα ως προς τη συμβατότητα των μεθόδων αποτροπής που σύμφωνα με τον καταγγέλλοντα χρησιμοποιούσαν οι αστυνομικοί:

«Με έπιασαν στο λιμάνι 2 άτομα χωρίς στολές, μου έριξαν μπουινιά στη μύτη και μάτωσε. Με πήγαν στο γραφείο, μου έδεσαν τα χέρια με πλαστικές χειροπέδες και με χτύπησαν με γκλοπ. Ήμασταν 2 άτομα. Μου έλεγαν να κάτσω με σκυμμένο το κεφάλι στα πόδια. Τους έλεγα ότι είμαι άρρωστος και μου φώναζαν, μου έσκισαν κι ένα χαρτί κάποιων αλληλέγγυων γιατρών που ήταν παραπεμπτικό για το νοσοκομείο. Μας άφησαν 4 ώρες αργότερα.»

2. Διδυμότειχο

Η χρήση αποτρεπτικών διαδικασιών στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας έχει απασχολήσει αρκετούς φορείς προστασίας των δικαιωμάτων των προσφύγων και γενικότερα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το Δίκτυο κατέγραψε ένα περιστατικό, το οποίο καταδεικνύει ότι ο ένστολος κατέφυγε στην άσκηση βίας θεωρώντας ότι νομιμοποιείται να το πράξει έναντι ανθρώπων οι οποίοι έχουν εισέλθει παράτυπα και δεν είναι χριστιανοί.

«Συνελήφθην από αστυνομικούς μαζί με άλλους εννιά ομοεθνείς μου σε ένα χωριό κοντά στο Διδυμότειχο. Αφού προηγήθηκε σωματικός έλεγχος, παραδώσαμε τα κινητά μας και επιβιβαστήκαμε σε ένα βαν της αστυνομίας. Οδηγηθήκαμε σε ένα camp όπου μαζεύουν όλους αυτούς που επιστρέφουν στην Τουρκία. Όσο περιμέναμε εκεί, έφερναν συνεχώς κι άλλους ανθρώπους. Όταν επιβιβαστήκαμε ξανά στο βαν, κάποιοι αστυνομικοί χτύπησαν κάποιους ομοεθνείς μου. Ένας από αυτούς φορούσε στολή του στρατού. Τον ρώτησα για ποιο λόγο το κάνουν αυτό και χρησιμοποιούν βία, γνωρίζοντας πως είναι παράνομο. Αμέσως σήκωσε το χέρι του και με χτύπησε στον ώμο, τον λαιμό και το πρόσωπο. Με ρώτησε στα αγγλικά πως αν αυτός είχε έρθει παράνομα στην χώρα μου, πώς θα του φερόμασταν που είναι Χριστιανός».

Ο έλεγχος των συνόρων και η διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών εντείνει τα στερεότυπα των ένστολων, οι οποίοι υπό συγκεκριμένες συνθήκες θεωρούν ότι η άσκηση βίας συνιστά μέτρο της επιχειρησιακής αποστολής τους. Οι διαδικασίες αυτές ωστόσο καλλιεργούν την απομάκρυνση των πρακτικών των αρχών από τη νομιμότητα και την αποανθρωποποίηση των στοχοποιούμενων ομάδων και εν τέλει των ίδιων των εμπλεκόμενων αρχών.

2. Επιθέσεις από δημόσιους υπαλλήλους

Σε **7 περιστατικά** οι δράστες ήταν δημόσιοι υπάλληλοι ή εργαζόμενοι σε ΜΜΜ. Η κατανομή των περιστατικών ανά λόγο στοχοποίησης καταδεικνύει ότι όλες οι στοχοποιούμενες ομάδες αντιμετωπίζουν προβλήματα στην επαφή τους με το δημόσιο τομέα. Συγκεκριμένα, καταγράφηκαν 4 περιστατικά κατά αιτούντων άσυλο, 1 περιστατικό κατά Ελληνίδας λόγω χρώματος, 1 περιστατικό λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και 1 περιστατικό λόγω ταυτότητας φύλου.

Τα περιστατικά που κατέγραψε το Δίκτυο μαρτυρούν την έλλειψη ανεκτικότητας έναντι της διαφορετικότητας και τη δημιουργία κλίματος παρενόχλησης για τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ, ακόμα και εντός των χώρων εργασίας⁹. Εκτός από τα περιστατικά στην εφορία κατά Ελληνίδας λόγω χρώματος και εντός ΜΜΜ κατά αιτούντων άσυλο, τα οποία αναφέρθηκαν ανωτέρω¹⁰, το Δίκτυο στέκεται στα περιστατικά λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου.

Σε περιστατικό κατά υπαλλήλου υπουργείου, το θύμα δέχτηκε λεκτική επίθεση και παρενόχληση από ανώτερο υπάλληλο λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι λόγω της ιεραρχίας και της εξάρτησης από τους ανώτερους για την εξέλιξη των υπαλλήλων που υπάρχει στο συγκεκριμένο χώρο εργασίας, το περιστατικό λαμβάνει άλλες διαστάσεις, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη ότι το θύμα βρισκόταν σε δοκιμαστική περίοδο. Το θύμα αισθάνθηκε την παρέμβαση του δράστη ως παραβίαση της ιδιωτικής ζωής του, καθώς δεν υπήρξε αφορμή η οποία νομιμοποιούσε τον δράστη να κάνει αυτή τη συζήτηση. Επιπλέον, το περιστατικό προκάλεσε σοκ στο θύμα, καθώς για πρώτη φορά στην ενήλικη ζωή του κάποιος του μίλησε με αυτό το ύφος ως προς το σεξουαλικό προσανατολισμό του. Το θύμα δήλωσε στο Δίκτυο ότι αισθάνθηκε ότι η ομοφυλοφιλία συνιστά μειονέκτημα και ανασταλτικό παράγοντα για την καριέρα του· του προκάλεσε δε φόβο λόγω πιθανής νέας θυματοποίησης, καθώς λόγω του καθεστώτος δοκιμαστικής περιόδου, υπάρχει

9. Βλ. Ετήσια Έκθεση 2017, σελ. 18.

10. Ενότητα III, Α 3 και Β.

περαιτέρω ανισότητα δυνάμεων μεταξύ του θύματος και του δράστη. Σημειώνεται, τέλος, ότι σε νέες συναντήσεις στον επαγγελματικό χώρο και κατά την άσκηση καθηκόντων, ο δράστης προσποιήθηκε ότι δεν γνώριζε το θύμα και ότι δεν έχουν ξανασυναντηθεί.

Τέλος, το Δίκτυο υπενθυμίζει ότι καλωσόρισε την πρωτοβουλία για τη νομική αναγνώριση ταυτότητας φύλου με βάση τον Ν. 4491/2017 (ΦΕΚ Α΄152). Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι στην πράξη η διαδικασία ενέχει κινδύνους ως προς την αντιμετώπιση των τρανς ατόμων, καθώς δεν έχει εμπεδωθεί η ανάγκη προστασίας της ιδιωτικής ζωής και η μη έκθεση σε περαιτέρω στοχοποίηση. Σε περιστατικό που κατέγραψε το Δίκτυο, κατά την ακροαματική διαδικασία για τη μεταβολή της ληξιαρχικής πράξης γέννησης ως προς το φύλο και το κύριο όνομα, η δικαστής δεν σεβάστηκε τον χαρακτήρα αυτής της διαδικασίας, αναγκάζοντας τους αιτούντες να μιλούν δυνατά σε δημόσια συνεδρίαση, κατά παράβαση της διάταξης του άρθρου 4 παρ. 2 Ν. 4491/2017, σύμφωνα με το οποίο «Η δήλωση γίνεται σε ιδιαίτερο γραφείο χωρίς δημοσιότητα».

IV. Καταγγελίες και αντίδραση των αρχών

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας παρακολουθεί με προσοχή την εφαρμογή της νομοθεσίας για την καταπολέμηση των ρατσιστικών εγκλημάτων και την πρακτική όλων των εμπλεκόμενων μερών. Στόχος τους Δικτύου είναι η κατανόηση και η επισήμανση των νομοθετικών και πρακτικών εμποδίων ως προς την πρόσβαση των θυμάτων στις αρχές. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται ορισμένα στοιχεία του Δικτύου ως προς τις καταγγελίες (Α), καθώς και επισημάνσεις ως προς την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος από τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των δράσεων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Β).

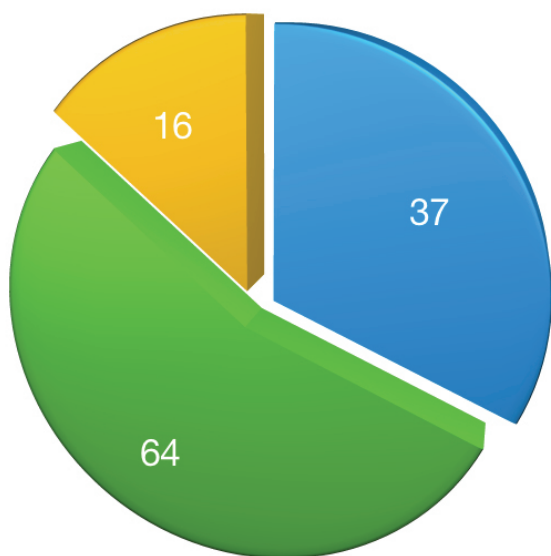
A. Ανάλυση στοιχείων του Δικτύου

Από τα 117 καταγεγραμμένα περιστατικά, 37 είχαν καταγγελθεί στην αστυνομία κατά την καταγραφή τους από οργανώσεις του Δικτύου. 19 περιστατικά εξ αυτών σχετίζονται με επιθέσεις κατά προσφύγων και μεταναστών-ριών και σωματείων τους, 2 κατά υπερασπιστών, 9 περιστατικά σχετίζονται με αντισημιτικές βεβηλώσεις και βανδαλισμούς, 4 περιστατικά σχετίζονται με την εθνική καταγωγή Ελλήνων πολιτών, ενώ μόλις 3 περιστατικά με σοβαρές επιθέσεις κατά ΛΟΑΤΚΙ ατόμων.

Σε 16 περιστατικά το θύμα δήλωσε κατά την καταγραφή ότι δεν είχε καταγγείλει ακόμα το περιστατικό αλλά ότι ήθελε να προβεί σε καταγγελία. Σε 56 περιστατικά, το θύμα δήλωσε ότι δεν ήθελε να προβεί σε περαιτέρω ενέργειες λόγω προβλημάτων γλωσσικών και επικοινωνίας με τις αρχές, λόγω φόβου, λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης στις αρχές ή λόγω της γραφειοκρατίας. Σε δύο περιπτώσεις επιλέχθηκε η υποβολή αναφοράς στο Συνήγορο του Πολίτη.

Παρατηρούμε, επομένως, ότι εμμένει η τάση σύμφωνα με την οποία καταγγέθηκαν περισσότερες επιθέσεις κατά προσφύγων και μεταναστών-ριών. Ωστόσο, έλλειψη εμπιστοσύνης στις αρχές καταγράφεται και εντός της ομάδας των αιτούντων άσυλο. Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση θύματος των επεισοδίων της πλατείας Σαπφούς στη Μυτιλήνη, το οποίο δήλωσε ότι δεν επιθυμεί να προβεί σε περαιτέρω ενέργειες, καθώς δεν συνελήφθη κάποιος εκ των δραστών.

Καταγεγραμμένα περιστατικά

- περιστατικά που καταγγέθηκαν στην αστυνομία
- περιστατικά που καταγγέθηκαν στις οργανώσεις του Δικτύου
- περιστατικά που το θύμα δήλωσε ότι δεν έχει καταγγείλει ακόμη αλλά θα ήθελε να το κάνει

B. Αντιμέτωπιση της ρατσιστικής βίας από την Πολιτεία

Το Δίκτυο επιδιώκει πάντοτε την καλύτερη δυνατή συνεργασία με τις αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές. Όπως έχει τονιστεί στο παρελθόν, η συνεργασία μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών με την αστυνομία έχει θεωρηθεί επιτυχής για το σύστημα καταπολέμησης του ρατσιστικού εγκλήματος, καθώς εκτός από την υποστήριξη του θύματος, επιτυγχάνεται η κάλυψη ορισμένων πρακτικών κενών της αστυνομίας.

1. Καταγραφή και αντιμετώπιση από την Αστυνομία

Σύμφωνα με τα στοιχεία που κοινοποιήθηκαν στο Δίκτυο από την Ελληνική Αστυνομία, κατά το χρονικό διάστημα από 01.01.2018 μέχρι 31.12.2018 καταγράφηκαν από τις αρμόδιες Υπηρεσίες συνολικά 226 περιστατικά με πιθανολογούμενο ρατσιστικό κίνητρο, εκ των οποίων 63 αφορούσαν σε ρητορική μίσους. Από τα 226, οι αρμόδιες αστυνομικές Υπηρεσίες επιλήφθηκαν σε 170 περιστατικά διενεργώντας αστυνομική προανάκριση αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν σχετικής καταγγελίας, ενώ στα υπόλοιπα 56 περιστατικά, οι αρμόδιες υφιστάμενες αστυνομικές Υπηρεσίες επιλήφθηκαν κατόπιν εισαγγελικών παραγγελιών για τη διενέργεια προκαταρκτικών εξετάσεων.

ΕΙΔΟΣ ΕΠΙΛΗΦΘΕΙΣΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	
ΤΜΗΜΑΤΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ	150
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	53
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	3
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΩΞΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	1
ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ	19
ΣΥΝΟΛΟ	226

Ως προς τους δράστες, καταγράφηκαν:

- 104 περιστατικά με εμπλεκόμενους πολίτες.
- 7 περιστατικά με εμπλεκόμενους πολίτες και άγνωστους δράστες.
- 15 περιστατικά με εμπλεκόμενους αστυνομικούς.
- 10 περιστατικά με εμπλεκόμενες οργανωμένες ομάδες.
- 87 περιστατικά με εμπλεκόμενους άγνωστους δράστες.
- 1 περιστατικό με εμπλεκόμενους άγνωστους δράστες και αστυνομικούς.
- 2 περιστατικά με εμπλεκόμενους πολίτες και αστυνομικούς.

Από την διερεύνηση των περιστατικών προέκυψε ότι:

- Η εθνική ή εθνοτική καταγωγή προέκυψε ως κίνητρο σε 152 περιστατικά.
- Οι γενεαλογικές καταβολές σε 2.
- Το χρώμα σε 3.
- Η φυλή σε 5.
- Η θρησκεία σε 28.
- Ο σεξουαλικός προσανατολισμός σε 29.
- Η ταυτότητα φύλου σε 11.
- Η αναπηρία σε 16.
- Άλλο/απροσδιόριστο σε 1.

Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Το 76% των θυμάτων είναι άνδρες και το 24% είναι γυναίκες.

ΘΥΜΑΤΑ ΑΝΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	%
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	2,29
ΑΙΘΙΟΠΙΑ	0,57
ΑΛΒΑΝΙΑ	5,71
ΑΛΓΕΡΙΑ	1,14
ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1,14
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	1,14
ΓΕΩΡΓΙΑ	0,57
ΕΛΛΑΔΑ	34,29
ΙΝΔΙΑ	0,57
ΙΡΑΚ	6,29
ΙΡΑΝ	4,00
ΙΣΡΑΗΛ	1,14
ΙΤΑΛΙΑ	0,57
ΛΙΒΥΗ	1,71
ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ	1,14
ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	1,71
ΜΥΑΝΜΑΡ	0,57
ΝΙΓΗΡΙΑ	4,57
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	24,00
ΣΥΡΙΑ	5,71
ΤΟΥΡΚΙΑ	0,57
ΤΥΝΗΣΙΑ	0,57

ΑΔΙΚΗΜΑ	
ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ	2
ΑΠΕΙΛΗ	16
ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΕΜΠΡΗΣΜΟΥ	1
ΑΡΝΗΣΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	6
ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ	1
ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΦΘΟΡΑΣ	10
ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΨΕΥΔΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ	2
ΔΙΑΤΑΡΑΞΗ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ	1
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΣΗ	4
ΕΜΠΡΗΣΜΟΣ	2
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ	1
ΕΞΥΒΡΙΣΗ	41
ΕΠΙΚΥΝΔΙΝΕΣ ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ	4
ΚΑΘΥΒΡΙΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΟΣ	1
ΚΑΚΟΒΟΥΛΗ ΑΡΝΗΣΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ	1
ΛΗΣΤΕΙΑ	5
ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ	9
ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΒΙΑ	1
ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ	63
ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ	45
ΦΘΟΡΑ ΞΕΝΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	10
ΣΥΝΟΛΟ	226

Το Δίκτυο παραθέτει τα ως άνω στοιχεία προς διευκόλυνση της κατανόησης του ρατσιστικού εγκλήματος στην Ελλάδα μέσω της συγκριτικής ανάλυσης των στοιχείων της ΕΛ.ΑΣ. και των στοιχείων της κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο, γίνεται αντιληπτό ότι η διαδικασία αυτή θα διευκολυνθεί σημαντικά, αν η Πολιτεία δημοσιοποιήσει επιπλέον την ποιοτική ανάλυση των ως άνω στοιχείων, προκειμένου να διευκρινιστούν οι τάσεις και να αντιστοιχηθεί το είδος του εγκλήματος με τις στοχοποιούμενες ομάδες. Το Δίκτυο γνωρίζει ότι η ΕΛ.ΑΣ. πραγματοποιεί την ποιοτική ανάλυση των στοιχείων της βάσει της οποίας παρακολουθεί την εξέλιξη του ρατσιστικού εγκλήματος. Η δημοσιοποίηση αυτής της ανάλυσης θα ενισχύσει τη διαφάνεια, την εμπιστοσύνη στις αρχές και θα βελτιώσει τον σχεδιασμό δράσεων καταπολέμησης του ρατσιστικού εγκλήματος.

2. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

α) Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΡΣΜ)

Κατά το 2018, το Δίκτυο συμμετείχε στις εργασίες του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΣΡΜ) με δύο εκπροσώπους (και τους αναπληρωτές τους). Το Δίκτυο παρουσιάζει ορισμένα σημεία της δραστηριότητάς του εντός του ΕΣΡΜ:

1. Ενημέρωση για την παρακολούθηση της εκτέλεσης της υπόθεσης Σακίρ κ. Ελλάδας.
2. Υποστήριξη επιστολής προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη με αίτημα την ευρεία διάχυση του νόμου 3907/2011, άρθρο 41, παρ. 1, περ. ζ, καθώς και ορισμού σημείου επαφής στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Απτικής για τον άμεσο συντονισμό της με τις αρμόδιες Υπηρεσίες Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας, στο πνεύμα της ενθάρρυνσης των θυμάτων να καταγγείλουν τέτοια περιστατικά χωρίς το φόβο ότι η ταυτοποίησή τους θα χρειαστεί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, κατά το οποίο κρατούνται.
3. Ενίσχυση της δυνατότητας προβολής του ΕΣΡΜ μέσω της ιστοσελίδας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
4. Υποβολή οδηγών κατά των διακρίσεων που έχουν εκπονηθεί από οργανώσεις του Δικτύου προκειμένου να προταθεί υλικό στο ΙΕΠ για τη θεματική εβδομάδα.
5. Ενημέρωση του ΕΣΡΜ σχετικά με ανησυχητικά γεγονότα που προηγήθηκαν της ένταξης προσφυγοπαίδων στα σχολεία της Χίου, καθώς και σχετικά με ορισμένα κείμενα γραμμένα από γονείς τα οποία δύνανται να διεγείρουν το μίσος.
6. Εξουσιοδότηση της ολομέλειας του ΕΣΡΜ για τη σύνταξη επιστολής προς το ΙΕΠ, με αντικείμενο την αποστολή υλικού το οποίο δύναται να συνδράμει τους εκπαιδευτικούς στη διαμόρφωση των δράσεων, καθώς επίσης και να άρει νοηματικές παρερμηνείες και αμυχανίες κατά την προσέγγιση τέτοιων ζητημάτων.

β) Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού

Σύμφωνα με την παράγραφο 2 η) του άρθρου 17 του Ν. 4356/2015 (ΦΕΚ Α'181), το ΕΣΡΜ συντάσσει Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού, παρακολουθεί συστηματικά την εφαρμογή του και μεριμνά για την τακτική επικαιροποίησή του. Το ΕΣΡΜ βρίσκεται στη διαδικασία σύνταξης του πρώτου Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού. Το Δίκτυο υποστήριξε σθεναρά την κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου βάσει διαβούλευσης των μελών του Συμβουλίου και άλλων ειδικών φορέων ή εμπειρογνομόνων επί συγκεκριμένων θεματικών. Επιπλέον, το Δίκτυο επιδίωξε την επικαιροποίηση του πίνακα των δράσεων που υπέβαλαν τα επιμέρους Υπουργεία.

Η δομή και ο τύπος του Εθνικού Σχεδίου αποτέλεσε αντικείμενο μακροχρόνιων διαβουλεύσεων μεταξύ των μελών του ΕΣΡΜ. Το Δίκτυο, αφού μελέτησε αντίστοιχα σχέδια δράσης άλλων κρατών και έχοντας υπόψη την πρακτική που έχει ακολουθηθεί έως σήμερα σε εθνικό επίπεδο, πρότεινε να καταρτιστεί ένα σύντομο και περιεκτικό κείμενο με καθορισμένα χρονοδιαγράμματα και διαδικασίες αξιολόγησης. Επιπλέον, το Δίκτυο πρότεινε να προτεραιοποιηθούν από το ΕΣΡΜ συγκεκριμένοι θεματικοί άξονες, για τους οποίους το Εθνικό Σχέδιο θα υιοθετεί συγκεκριμένους στόχους και θα παραθέτει συγκεκριμένες δράσεις κάτω από κάθε στόχο.

Επιπλέον, το Δίκτυο επιδιώκει ώστε το ΕΣΡΜ να έχει τη δυνατότητα να συναποφασίσει (και όχι απλώς να εγκρίνει) τα παραπάνω. Εν ολίγοις, κάθε θεματικός άξονας συζητείται ξεχωριστά και επιδιώκεται με βάση την πρόταση του Δικτύου να υποβάλλεται σχετική εισήγηση δράσεων από τα συμμετέχοντα υπουργεία. Ως Δίκτυο συνεισφέρουμε με ειδική εισήγηση επί κάθε άξονα και με προτεινόμενες δράσεις βάσει της ειδικής γνώσης πεδίου που έχουμε αποκομίσει.

Το Δίκτυο αναμένει από την Πολιτεία να σχεδιάσει, να κοστολογήσει και να υλοποιήσει συγκεκριμένες δράσεις με αφορμή και βάση την εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και, επιπλέον, μπορεί να συνδράμει ενημερώνοντας το ΕΣΡΜ, κατά την ολοκλήρωση της εκπόνησης του ως άνω, για τυχόν συγκεκριμένες δράσεις, εάν αυτές εντάσσονται στο πλαίσιο μιας εθνικής στρατηγικής και υλοποιούνται με τη σύμπραξη της κοινωνίας των πολιτών και της Πολιτείας.

γ) Συμφωνία συνεργασίας για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων στην Ελλάδα

Το Δίκτυο υπέγραψε τη Συμφωνία συνεργασίας για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων στην Ελλάδα. Σκοπός της συμφωνίας είναι μια συντονισμένη προσέγγιση των εθνικών θεσμικών οργάνων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων. Η συμφωνία ήταν αποτέλεσμα της συνεργασίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατόπιν σχετικής πρωτοβουλίας της Γενικής Γραμματείας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΑΣΕ (ODIHR), στο πλαίσιο του προγράμματος «Building a Comprehensive Criminal Justice Response to Hate Crime». Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε κυρίως από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το Δίκτυο συμμετέχει στην Ομάδα Εργασίας η οποία αποτελείται επιπλέον από αντιπροσώπους των κάτωθι φορέων:

- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- Υπουργείο Εσωτερικών,
- Πρόεδρος του Αρείου Πάγου,
- Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου,
- Υπουργείο Υγείας,
- Υπουργείο Μετανάστευσης,
- Εθνική Σχολή Δικαστών,
- Εθνικό Σημείο Επαφής του ΟΑΣΕ για τα ρατσιστικά εγκλήματα για την Ελλάδα.

Στόχος της Ομάδας Εργασίας είναι ο συντονισμός των δράσεων και η ανάληψη πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων. Το Δίκτυο σημειώνει στα θετικά της Συμφωνίας ότι ενίσχυσε ήδη από την υπογραφή της την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των εμπλεκόμενων αρχών ως προς το ρατσιστικό έγκλημα. Είναι αλήθεια ότι επιτυγχάνει να φέρει γύρω από το ίδιο τραπέζι φορείς οι οποίοι ως σήμερα ίσως δεν έχει χρειαστεί να καταγράψουν με ακρίβεια τι ακριβώς συνεπάγεται στην πράξη για τις υπηρεσίες τους η διαχείριση του ρατσιστικού εγκλήματος και η υποστήριξη των θυμάτων.

Ωστόσο το Δίκτυο τονίζει ότι η Συμφωνία ενέχει προκλήσεις ως προς την εφαρμογή της και τη βιωσιμότητά της:

1. Θεσμική συνέχεια και ουσιαστική δέσμευση από τα εμπλεκόμενα μέρη ως προς την εκπροσώπηση και τη συμμετοχή στην Ομάδα Εργασίας. Είναι πολύ σημαντικό οι φορείς και οι θεσμοί να εκπροσωπούνται από άτομα που πρώτον, γνωρίζουν σε βάθος τη λειτουργία του φορέα τους, και δεύτερον δύνανται να διασφαλίσουν τη βιωσιμότητα των παραχθέντων ανεξαρτήτως συγκυριών.

2. Τεχνική υποστήριξη από κάθε θεσμό και φορέα ώστε να αποφευχθεί η εξέλιξη της Ομάδας Εργασίας σε μια θεωρητική ομάδα προβληματισμού χωρίς κάποιο πρακτικό αντίκτυπο. Με άλλα λόγια, οι συμμετέχοντες στην Ομάδα Εργασίας πρέπει να στηρίζουν έμπρακτα με το έργο τους και τη συμβολή τους τις εργασίες της. Αυτό προϋποθέτει την αφιέρωση χρόνου και προετοιμασίας από πλευράς των αντιπροσώπων, σε στενή συνεργασία με το φορέα τους. Με άλλα λόγια, δεν πρόκειται για μια ατομική υπόθεση, αλλά αντιθέτως για μια απολύτως θεσμική υπόθεση, όπου ο καθένας από εμάς επιδιώκει τον κοινό μας σκοπό με τα μέσα που διαθέτει ο φορέας του.
3. Διάχυση της τεχνογνωσίας από την κορυφή στη βάση, δηλαδή η καλλιέργεια της κουλτούρας που χρειάζεται για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος σε κάθε υπηρεσία με σαφήνεια.

Το Δίκτυο αναμένει την εντατικοποίηση των εργασιών της Ομάδας Εργασίας προκειμένου να προχωρήσει περαιτέρω η υλοποίηση των δεσμεύσεων οι οποίες έχουν αναληφθεί.

V. Συστάσεις προς την Πολιτεία

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας απευθύνει τις ακόλουθες προτάσεις προς την ελληνική πολιτεία για την καταπολέμηση των ρατσιστικών εγκλημάτων.

Προς το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

A. Διαχείριση του ρατσιστικού εγκλήματος

1. Ενίσχυση και κατάλληλη στελέχωση των Τμημάτων Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας.
2. Διεξαγωγή εκπαιδευτικού προγράμματος, με συνδρομή από διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς με εξειδίκευση και εμπειρία στην εκπαίδευση των σωμάτων ασφαλείας και δικαιοσύνης, σταδιακά για το σύνολο των υπηρετούντων της ΕΛ.ΑΣ.
3. Διαρκής ενημέρωση των αστυνομικών σχετικά με την υποχρέωση συνδρομής των θυμάτων, παρέμβασης για τη διάσωσή τους και μέριμνας για την ενημέρωσή τους και παραπομπή τους στις κατάλληλες υπηρεσίες.
4. Ειδική ενημέρωση ως προς τις υπάρχουσες δομές υποστήριξης των θυμάτων ανά γεωγραφική περιφέρεια και ανά περίπτωση (απομάκρυνση του θύματος, αν το επιθυμεί, από το περιβάλλον θυματοποίησης).
5. Εκπαίδευση μιας ειδικής ομάδας ανά περιοχή ως προς την ενημέρωση και πρώτη επαφή με θύματα ρατσιστικών εγκλημάτων, ώστε η ενημέρωση μέσω φυλλαδίου σε γλώσσα που καταλαβαίνει το θύμα να μην αντικαθιστά την ενημέρωση από εξειδικευμένο προσωπικό.
6. Συνεχής επικοινωνία και συνεργασία των αστυνομικών τμημάτων όλης της επικράτειας με κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς φορείς και μεταναστευτικές κοινότητες για την παροχή ιατρο-κοινωνικής βοήθειας, νομικής συνδρομής και διερμηνείας ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση του θύματος στην αστυνομία.

7. Συνεχής αξιολόγηση της ανταπόκρισης του σώματος ως προς την Εγκύκλιο «Η αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των διακρίσεων κατά την αστυνομική δράση» (8/11/2014).
8. Κατάλληλη διάχυση της γνώσης για την απαγόρευση επιστροφής αλλοδαπού που είναι θύμα ή ουσιώδης μάρτυρας εγκλήματος με ρατσιστικά χαρακτηριστικά ή ρητορικής του μίσους (ν. 927/1979) και προσέρχεται προς υποβολή καταγγελίας ή αναφορά του περιστατικού στις αρμόδιες αστυνομικές αρχές (άρθρο 41 του Ν. 3907/2011).
9. Επιτάχυνση της διαδικασίας ταυτοποίησης αλλοδαπού χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα ως θύματος ρατσιστικής βίας, προκειμένου να συντηρηθεί κατά το ελάχιστο δυνατό ο περιορισμός της ελευθερίας του.
10. Έκδοση ειδικής εγκυκλίου για την αξιοπρεπή μεταχείριση ΛΟΑΤΚΙ ατόμων προκειμένου οι αστυνομικοί να έχουν σαφείς οδηγίες και να αποφεύγεται η δευτερογενής θυματοποίηση.
11. Προστασία των δικαιωμάτων των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή όσων ατόμων και φορέων προωθούν και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.
12. Διερεύνηση της δυνατότητας αξιολόγησης από κοινού με την κοινωνία των πολιτών των στοιχείων σχετικά με τα ρατσιστικά εγκλήματα με σεβασμό στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.
13. Δημοσιοποίηση της ποιοτικής ανάλυσης των στοιχείων που συλλέγει και επεξεργάζεται η ΕΛ.ΑΣ. ως προς τα ρατσιστικά εγκλήματα.

B. Αντιμετώπιση της αστυνομικής βίας με ρατσιστικό κίνητρο

1. Πρόβλεψη ειδικής διαδικασίας στο πλαίσιο του πειθαρχικού ελέγχου εντός της ΕΛ.ΑΣ. για την ταχύτερη εξέταση αυθαιρεσιών με ρατσιστικό κίνητρο.
2. Δημοσιοποίηση των σχετικών στοιχείων, ιδίως της πορείας των καταγγελιών, προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω η διαφάνεια και η εμπιστοσύνη των θυμάτων στην ΕΛ.ΑΣ.

Προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τις Εισαγγελικές και Δικαστικές αρχές

1. Αποχή από την τροποποίηση του ισχύοντος ά. 81Α ΠΚ και κωδικοποίηση των θετικών νομοθετικών μέτρων που έχουν ληφθεί για την υποστήριξη των θυμάτων ρατσιστικής βίας.
2. Ενίσχυση των εργασιών της Ομάδας Εργασίας για το συντονισμό των δράσεων για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων.
3. Ενίσχυση των δράσεων συντονισμού των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων ρατσιστικής βίας βάσει του Ν. 4478/2017.
4. Νομοθετική πρόβλεψη για την προστασία των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
5. Διασφάλιση της άμεσης παραπομπής των ανήλικων θυμάτων στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων λόγω ιδιαίτερου κινδύνου να υποστούν δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση.

6. Διασφάλιση εγγυήσεων σχετικά με το διορισμό διερμηνέων που εκλέγονται κατά προτίμηση μεταξύ των προσώπων που συνήθισαν να συνεννοούνται με το κωφό ή άλαλο θύμα.
7. Λήψη μέτρων για την προστασία και την αποτροπή στοχοποίησης του διερμηνέα.
8. Ειδική εκπαίδευση των προσώπων που καλούνται να εξετάσουν θύματα σεξουαλικής βίας, βίας λόγω φύλου ή ενδοοικογενειακής βίας.
9. Ορισμός συγκεκριμένου ατόμου με την αρμοδιότητα να ενημερώνει το θύμα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας και σε όλα τα στάδια.
10. Πρόληψη καταχρηστικής ανάκλησης της αίτησης πληροφοριών από θύμα (άρθρο 59 παρ. 3 Ν. 4478/2017).
11. Σε συνεργασία με τις δικαστικές αρχές, λήψη ειδικών μέτρων προστασίας της ασφάλειας του θύματος (είσοδος/έξοδος από τα δικαστήρια και τις εισαγγελίες, απόσταση από κατηγορούμενο κλπ.).
12. Ενδελεχής μελέτη και συζήτηση μεταξύ επιστημονικών και επαγγελματικών φορέων για την διερεύνηση της προσαρμογής του θεσμού της αποκαταστατικής δικαιοσύνης στα ρατσιστικά εγκλήματα (άρθρο 63 Ν. 4478/2017).

Προς το Υπουργείο Υγείας και τους Ιατρικούς Συλλόγους

1. Συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την εφαρμογή του Ν. 4478/2017, ιδίως ως προς τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων κατά το άρθρο 66 στοιχ. γ) Ν. 4478/2017.
2. Ενημέρωση και επιμόρφωση του ιατρικού προσωπικού ως προς τους πολιτισμικούς παράγοντες της διαχείρισης θυμάτων ρατσιστικής βίας, αλλά και τις ειδικές περιστάσεις σε σχέση με θύματα ΛΟΑΤΚΙ.
3. Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση ειδικών ψυχικής υγείας σε ζητήματα ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού λόγω συνεχιζόμενων αναφορών για κακοποιητικές συμπεριφορές κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων, κατά παράβαση της Διεθνούς Στατιστικής Ταξινόμησης Νοσημάτων και Συναφών Προβλημάτων Υγείας (ICD) του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) και του Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου Ψυχικών Διαταραχών (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM) της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρίας (American Psychiatric Association, APA).
4. Σεβασμός της αρχής ως προς τη διενέργεια των ιατρικών εξετάσεων από άτομο του ίδιου φύλου και μετάθεση του βάρους επιλογής στο θύμα κατά το άρθρο 69 παρ. 1 δ) Ν. 4478/2017 μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μη διαθεσιμότητας ιατρικού προσωπικού.

Προς το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής

1. Ανάλυση περαιτέρω πρωτοβουλιών και μέτρων που μπορούν να συμβάλουν στην ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών, στον περιορισμό των πιέσεων που δέχονται οι τοπικές κοινωνίες (ιδίως των νησιών-σημείων εισόδου), και επομένως στην πρόληψη ή ελαχιστοποίηση των κοινωνικών εντάσεων, που με τη σειρά τους δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για ξενοφοβικές εκδηλώσεις και ρατσιστική συμπεριφορά. Τέτοια μέτρα, ενδεικτικά, είναι:

2. Σημαντική βελτίωση των συνθηκών υποδοχής και λήψη κατάλληλων μέτρων, ιδίως για τα ευάλωτα άτομα, καθώς και δημιουργία συνθηκών ουσιαστικής ασφάλειας σε όλους τους χώρους υποδοχής, στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης καθώς και στις Δομές υποδοχής στην ενδοχώρα .
3. Ταχύτερη καταγραφή και διαχείριση των αιτημάτων ασύλου όλων των εθνικοτήτων.
4. Τυποποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών καταγραφής και υποδοχής των ασυνόδευτων ανηλίκων, με κατάλληλες διαδικασίες φροντίδας και παραπομπών.
5. Επανεξέταση του γεωγραφικού περιορισμού στα νησιά.
6. Ολιστική αντιμετώπιση των ζητημάτων που συνδέονται με το μεταναστευτικό και προσφυγικό, με μακροπρόθεσμο σχεδιασμό για όλη τη χώρα.
7. Λήψη προληπτικών μέτρων προς αποφυγή της θυματοποίησης των προσφύγων οι οποίοι θα αποχωρούν από τα διαμερίσματα του προγράμματος ESTIA.

Προς το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

1. Εκπόνηση εύληπτου οδηγού για την σχολική κοινότητα σχετικά με την κατανόηση και τη διαχείριση περιστατικών βίας με ρατσιστικό, ομοφοβικό και τρανσφοβικό κίνητρο και διασύνδεση με έμπειρους φορείς της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίοι υλοποιούν ειδικά προγράμματα.
2. Ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου καταπολέμησης της ενδοσχολικής ρατσιστικής, ομοφοβικής και τρανσφοβικής βίας με την έμπρακτη συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων.
3. Ένταξη μαθήματος σεξουαλικής αγωγής στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με σκοπό την άρση στερεοτύπων και προκαταλήψεων σχετικά με την ταυτότητα φύλου και τον σεξουαλικό προσανατολισμό και τη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος.
4. Προώθηση διαπολιτισμικού και διαθρησκευτικού διαλόγου με σκοπό την άρση στερεοτύπων και προκαταλήψεων.

Προς το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων

1. Εκπόνηση οδηγού για τους εργαζομένους στα ΜΜΜ (συμπεριλαμβανομένων των ΚΤΕΛ) για την κατανόηση των υποχρεώσεων σεβασμού κάθε επιβάτη ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου.
2. Πρόβλεψη ειδικών σχετικών ρητρών στις συμβάσεις παραχώρησης δρομολογίων.
3. Διερεύνηση των περιστατικών στα οποία εμπλέκονται υπάλληλοι.
4. Πρόβλεψη αναλογικών πειθαρχικών ποινών για παράβαση της υποχρέωσης σεβασμού κάθε επιβάτη ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου.

Προς το Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης - Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας

1. Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση διοικήσεων και δημοσιογράφων, συντακτών και παρουσιαστών ηλεκτρονικών, έντυπων και τηλεοπτικών ΜΜΕ, αναφορικά με την ειδησεογραφική κάλυψη εγκλημάτων μίσους, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον τερματισμό (ανα)παραγωγής αρνητικών στερεοτύπων για συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, μέσω της διοργάνωσης ειδικών εκπαιδευτικών εκδηλώσεων και της έκδοσης κατευθυντήριων οδηγιών.

